

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto III.

Ljubljana, dne 15. aprila 1938.

Štev. 14. / 15.

Vsem naročnikom in prijateljem
želita uprava in uredništvo
Vesele velikonočne praznike

Ljubljana, 15. aprila 1938.

Velika noč

Pomlad nas je prevzela s svojim novim življenjem, s svojim prebujenjem, nas z nepremagljivo silo potegnila s seboj in nas prerodila.

Priroda se prebuje in vstaja. Kristusovo vstajenje nam je prava in ganljiva prispevka vsega, kar se dviga, kar premaga smrt in hiti novemu soncu nasproti.

Krist je vstal, Hristos voskresel! Vsi ljudje, in to vseh veroizpovedi, so polni tega čudeža, saj jim ne predstavlja samo vstajenje Kristusa krščanske vere, ampak vstajenje vsega človeštva iz teme v sonce, iz podzemlja na prelep pomladanski svet.

Krist je vstal! Velikonočni zvonovi nam bodo pozvali in nam oznanili veselo novico. Naša srca se bodo napolnila s spoštovanjem do velikega čudeža in z veseljem do prerojenega življenja. Vse ljudi z veseljem? Ne, ne prav vse. Koliko jih je na tem velikem svetu siromakov, ki jim ta veličasten dogodek ne prinaša drugega kot le jasen pogled na velike kontraste življenja, pogled na veliko razliko med njihovim siromašnim življenjem in razkošnim ali vsaj udobnim uživanjem drugih.

Res, težko je njihovo spoznanje in njihovo življenje. Toda, kakor jih vesel dogodek — vstajenje prirode — žalosti, da je njihovo življenje težko in nesrečno, tako jih obenem tudi radosti, saj jim vliva novega upanja na dvig njih samih, na preobrat...

Prav tem malim nesrečnim ljudem, ki jim siromaštvo razjeda pogum, njim, ki jim siromaštvo zastruplja življenje in nado na vstajenje, prav njim naj veljajo naše velikonočne misli, njim pomagajmo in jim skušajmo dati poguma, da vztrajajo. Vsem nesrečnim, ponižanim in razžaljenim veljaj naša skrb in naše misli. Tu je delo za nas, delo, ki se sicer ne bo obrestovalo v vidnih materijelnih dobičkih, a nam bo prineslo notranje zadovoljstvo, mirno vest, da smo storili ono, kar smo mogli, da bližnjemu olajšamo gorje. To je največje zadovoljstvo, pravo, nesebično, izraz plemenitega srca in plemenite duše. Naše velikonočne misli naj bodo posvečene bratstvu in enakosti, mržnji in sovraštvu ne pustimo v naša srca!

Krist je vstal!

A. V.

Kaj nas loči?

Kot vedno, obstojajo tudi danes ne samo med akademsko, marveč tudi že med srednješolsko mladino razne struje kot predstavnice različnih nazorov, kulturnih in političnih. To je bilo vedno tako, proti temu tudi nihče ne more imeti pomislekov, dokler se izživljajo te razlike med mladino v mejah onega tovarštva, ki mora mladino kljub njenim notranjim razlikam vezati v kompaktno celoto vedno, kadar gre za doseg skupnih ciljev in za izražanje skupne volje. Na žalost je prešla popolna razbitost starejše generacije tudi na mlajšo ter se ne da znikati dejstva, da si stoje posamezne skupine te mladine druga proti drugi v neprijateljskem stavu in da so med posameznimi skupinami pretrgane celo vezi tovarštva. Prišlo je tako daleč, da se pristaši raznih smeri in nazorov med mladino medsebojno smešijo in zaničujejo!

Koliko je teh struj, koliko raznih naziranj in njihov pobornikov, Bog zna. Dejstvo pa je, da so vse te struje, ki se ne priznavajo k jugoslovnski miselnosti, enotne, kadar je treba napadati nas, mlade jugoslovnske nacionaliste. Vse druge skupine so se polastile problema samoslovenstva, ta problem je postal skupno bojno geslo teh skupin za borbo proti nam, mladim pristašem jugoslovnske misli. »Samo mi smo pravi in dobri Slovenci, vi ste Velesrbi, hočete uničiti slovenski jezik in slovensko kulturo ter posrbiti Slovence!« To je očitek, ki ga stalno čujemo mladi pristaši jugoslovnske misli. Očitek, ki seveda ni izšel iz mladine same, marveč ga je mladina povzela po svojih starejših samoslovenskih vzornikih in ga dan na dan premleva, ne da bi se zavedala njegove neokusnosti in brezposelnosti.

Zgodovinska resnica je, da je bila slovenska predvojna mladina skoraj vsa usmerjena jugoslovnski in da je našla jugoslovnska misel ravno med to mladino svoje najjačje in najbolj požrtvovalne pobornike. Predstavniki te mladine so žrtvovali svojo svobodo in svojo kri v borbi za čast in ponos slovenskega jezika, iz vrst te mladine so izšli vojni dobrovoljci, ki so imeli toliko poguma, da so se postavili v odkrito borbo proti črnožolti monarhiji. Takratna mladina je sprejela z navdušenjem misel jugoslovnskega narodnega edinstva in ji ni prišlo niti na um, da bi videla v tem edinstvu kako nevarnost za obstoj Slovencev, njih jezika in njih smobitnosti. Nasprotno! Mladina, ki je sama doživljala takratno res težko in požrtvovalno borbo Slovencev za svoj bedni obstanek, je kot navdahnjena zasluhtila, da more Slovenec očitati svoj jezik le kot del jugoslovnskega naroda in tudi to le tedaj, če si izvojuje ta jugoslovnski narod svojo lastno, nacionalno državo.

Kako je danes? Misel jugoslovnskega narodnega edinstva predstavlja precejšnemu delu naših tovarišev najhujše strašilo. Niti misliti si ne

upajo na to edinstvo, kajti takoj jih stresa mraz in že zagledajo vse Slovence posrbljene, vso slovensko kulturo uničeno, slovensko zemljo pa »balkanizirano«. Stvar bi bila naravnost smešna, če ne bi bila tako žalostna.

Zakaj bi ne bili dobri in ponosni Slovenci mi, ki se priznavamo k jugoslovnskem narodnemu edinstvu? Res ne vemo, v čem bi bili mi slabši Slovenci kot naši levičarski ali »katoliški« samoslovenski tovariši. Izhajamo iz slovenskih staršev, slovenščina je naš materni jezik, ta jezik cenimo in spoštujemo ter se skušamo spopolnjevati, kolikor sploh moremo, v pravilni uporabi lepe materinščine. Nihče od nas ne misli na to, da bi opustil slovenščino na ljubo kateremukoli drugemu jeziku, pa čeprav bi bila to lepa srbohrvaščina. Slovenci smo in ostanemo, če kdo, potem prav gotovo ravno mi ne bomo izdali nikdar svojih slovenskih mater.

Kljub temu pa smo Jugoslovenci in se priznavamo k enotnemu jugoslovnskem narodu. Kot teče naša Sava tja proti vzhodu in pride s svojimi slovenskimi pritoki med brate Hrvate ter se slednjič pod kraljevskim Beogradom zlije v mogočno Donavo, da kot njen nevidni, pa vendar bistveni sestavni del preide v Črno morje in pljuska ob južne obale slovanske Rusije, tako smatramo tudi mi, da smo Slovenci dolžni dajati vse svoje sposobnosti, vse svoje umske in telesne sile na razpolago višji jugoslovnski enoti, ki bo le tedaj v resnici jugoslovnska, če bo vsebovala vse najboljše, kar morejo dati iz sebe njeni sestavni deli, slovenski, srbski in hrvaški. Jugoslovnska misel ne likvidira niti slovenstva niti srbstva niti hrvatstva, ona le usmerja vse to, kar je slovenskega, srbskega in hrvaškega, v isto smer, ona le veže te bistvene in neobhodno potrebne sestavne dele v jugoslovnsko celoto. Ta jugoslovnska celota je prvi in glavni pogoj za nadaljni obstanek Slovencev, našega jezika in naše tolikokrat povdarjene samobitnosti. Sava ostane Sava od Triglava do Beograda, pa čeprav prehaja potem v Donavo. Slovenci ostanemo in moramo ostaniti Slovenci, pa čeprav prehajamo v jugoslovnsko enoto, kamor spadamo po svojem poreklu in kjer je naš edini resnični in varni dom.

Strt:

Vstajenje

Utihnil je spet za leto dni raglje glas, saj zvonovi prišli so iz Rima in spet so pri nas. Spet toplo trepeče ton »D« preko streh in vabi k Vstajenju.

Dekleta hite v belih oblekah, rdečih in nasmejanih lic, vse je privabil zvonjenja klic.

Nekaj o združništvu

Po Napoleonovih vojnah se je gospodarski položaj Evrope začel zelo spreminjati. Kakor pa se je spreminjal gospodarski položaj, tako se je spreminjal tudi način gospodarjenja tako na deželi, kot v mestu. Do tedaj so imela mala poljedelska gospodarstva pol naturalno obliko. To se pravi, da so zadovoljevala svoje potrebe v glavnem s proizvodi, ki so jih sama doma proizvajala. Redko je šel tedanji poljedelec v mesto, da si nakupi za življenje potrebne stvari, kajti vsako stvar, ki jo je potreboval, si je naredil sam, če je mogel. Ravno tako redko pa je šel na trg prodajati svoje proizvode. Te je večinoma porabljal sam za lastne potrebe. Sin je vodil svoje gospodarstvo tako kot oče, tako kot ded. V začetku druge polovice preteklega stoletja pa se je način gospodarjenja zaradi spremenjenih pogojev dokaj spremenil. Po Napoleonovih vojnah se je življenje zopet vrnilo v svoj običajni tir, nastopila je doba mirnega življenja. Naravna posledica tega je bila, da se je začelo število prebivalstva večati. Ni pa se z enakomerno povečanim številom prebivalstva povečalo in spreminjalo poljedelstvo, ki je ostalo na isti stopnji kot prej. Zato tudi ni moglo preživljati ves ta prevešek ljudi. Ta prevešek se je najbolj opazal na deželi, od koder so se ljudje pričeli v velikih množinah seliti v mesta, da si tam poiščejo svoj zaslužek. V mestih se je začela razvijati obrt, ki se je v teku časa zaradi vedno večjih potreb prebivalstva spremenila v industrijo. Tako so ljudje polagoma dobili svoj zaslužek, še vedno pa je primanjkovalo poljedelskih proizvodov. Zato je bil tedanji poljedelec v veliki stiski, kje naj dobi sredstva, da z njimi poveča proizvodnjo, kje naj dobi denar za seme, da bo lahko sejal in žel. Če je vzel denar na posodo v mestu, največkrat pri židu, mu je ta za posojilo zaračunal take obresti, da jih ta ni zmožal. V zapadni Nemčiji in tudi drugod se je dogajalo, da je zahteval oderuh za izposojeni denar 40—60% obresti, to se pravi, da mu je moral kmet ob letu vrniti skupaj še enkrat toliko, kolikor si je izposodil. Vsakomur je jasno, da takih obrestih tudi dandanes najbolj urejeno gospodarstvo ne zmore.

Na drugi strani pa sta se v mestih pojavljala vedno večja beda in siromaštvo, kajti tudi mesto ni moglo dati zaslužka vsem, ki so ga prišli v mesto iskat. Kakor je bil v takšnem položaju na deželi poljedelec, v takšnem položaju sta bila obrtnik in meščan.

V tej dobi in pod takimi pogoji se je začela v zapadni Nemčiji razvijati združna ideja v današnji obliki. Prvo zadrugarstvo se je začelo razvijati v Angliji, v deželi modernega kapitalizma, ki se je tedaj začelo z vso silo uveljavljati. Od tu je prešla združna ideja v Francijo, kjer so takoj po revoluciji začeli z ustanavljanjem »falange«, kolonij, ki so bile že precej podobne poznejšim zadrugam. Namen teh, kakor tudi angleških, je bil predvsem, da bi izločile možnost izkoriščanja malih ljudi po kapitalistih, ki so tudi v Franciji ravno dvigali glave. Preko Fran-

cije je prešla združna misel v zapadno Nemčijo. Šele tu se je začel pravi razvoj, kajti tu so se našli ljudje, sneli in pošteno, ki so verovali v moč združne ideje in združnih načel. Imeli pa so tudi ono silo ustvarjanja, ki je potrebna energičnemu in praktičnemu delavcu, ki hoče spreminjati v živi stvarnosti ideje, namenjene za dobrobit človeštva. Izmed teh delavcev sta se zlasti izkazala sodnik Schulze iz Delitzscha in Raiffeisen, po poklicu sodni izvršilni uradnik. Njuna akcija, ki se je končala z velikim uspehom, je zapustila globoko sled, ne samo v združništvu, ampak tudi v celokupni zgodovini človeštva.

Kakor sta imela v bistvu isti namen: pomagati malemu človeku, delavcu, obrtniku, kmetu, tako sta se razlikovali njuni mišljenji, kako naj se ta misel uresniči.

Schulze je bil pravnik, sodnik in je delal predvsem v mestu med obrtniki. Raiffeisen pa je bil bolj priprostega stanu in je kot vaščan prihajal v stike predvsem s kmetom.

Namen prvih Schulzejevih zadrug je bila dobrodelna akcija, ki je imela za končni cilj, da siromašnemu prebivalstvu dobavi kruha po znižani ceni. Schulze sam je hotel predvsem očuvati in učvrstiti položaj malega obrtnika, kot lastnika vseh proizvodnih sil mesta. Raiffeisen pa je leta in leta živel s kmeti na vasi. Vse potrebe vaškega prebivalstva so mu bile znane do najmanjše podrobnosti. Videl in spoznaval je tudi, kako so zaman vsi poizkusi, vse trpljenje in stradanja kmeta, da si izboljša svoj položaj. On je bistvo zadruga označil s pojmom: Vsi za enega, eden za vse!

7. tega meseca je v Ljubljani umrla plemenita žena, narodna dama, gospa Franja dr. Tavčarjeva. Mir in pokoj njeni duši!

Pri Jugoslovenih se je začelo združništvo pojavljati skoraj ob istem času. Slovenci imamo znanega zadrugarja Mihaela Vošnjaka, ki je prvi pričel ustanavljati po deželi zadruga. Poslušil se je spočetka Schulze-Delitzschejevega sistema, pozneje pa Raiffeisnovega. Vošnjak je slovenski deželi oral ledino za združništvo. Ustanovil je kakih 70 kreditnih zadrug. Poleg njega je razširjeval združno idejo, posebno na naši severni meji, to je na Italijanskem in Koroškem, dr. Janez Krek.

V prihodnjih poglavjih si bomo ogledali posamezne sisteme združnih oblik, take kot bi idejno morale biti in take kot so.

Velika noč

»Kaj ne, mamica, da bo jutri že Velika noč?«

»Seveda bo! Saj so nam gospod katehet v šoli rekli, da bo. Pa kaj sprašuješ mamo take stvari. To moraš vprašati mene, ko hodim že v drugi razred!« je odvrnil starejši in se moško razkoračil pred zvedavim bratcem.

»Ali pa ti, ki še platno prodajaš, sploh veš, kaj je to: Velika noč? Na Veliko noč so križali Kristusa, tistega veš, ki visi v naši cerkvi.«

»Jaz sem jih pa videl več: ena, tri, tisoč! Ali so vse križali?«

»Ne, tisti so lešeni. Križali so samo enega, sina Boga Očeta!«

»Pa kdo ga je križal?«

»Judje so ga in zato jih Hitler preganja!«

Mati je dvignila trudno glavo od šivanja in vprašala: »Kod si pa spet to pobral? Kdo ti je pa to rekel?«

pri človeku. Le-ta sam se zavaruje v hiši in skozi okno zre proti črnemu nebu. Tako se narava in človek zavarujeta proti viharju.

Bratje! Tudi mi bodimo pripravljeni na vihar, da nas ne iznenadi! Pripravljeni bodimo na vihar, ki bi mogel škodovati naši mili Jugoslaviji. Utrujmo se v medsebojni slogi in ljubezni! Kajti le tako bomo mogli kljubovati sovražni sili, ki bi hotela narediti iz sinov svobode — sužnje! Iz mehkih značajev moremo in moramo kovati značaje, ki bodo z lahkoto preprečili vsak razdiralen vihar. Spominjamo se svojih bratov na Koroškem in Primorskem, naj nam bodo kakor zenica našega očesa!

»Saj sem zadnjič, ko sem šel v gostilno po očeta, slišal, ko so se menili o Hitlerju in so rekli, da bo pognal vse Čifute iz Rajha in da ima popolnoma prav!«

»Pa zakaj so ga križali?« se je zopet oglašil mali.

»Ker je bil dober.«

»Potem pa našega atka ne bodo križali, ker tepe našo mamico in nas!«

»Ne, otroci, naš atek je dober, saj nas ne tepe!«

»Zakaj si pa zadnjič jokala, ko je prišel pijan domov in nas je zmerjal in tepel?«

Mamica dobro ve, da otroci opazijo vsako malenkost in da se jim ne da zatajiti ničesar.

»No, pojdiva se ven igrat in jutri vama bo prinesel zajček lepih rdečih pirhov in malo potice.«

»Kaj res, mamica? Zajček nama bo prinesel? Rdeče pirhe in potice? Pa take z rozinami, kaj ne?«

»Seveda, seveda, le pridna bodita in lepo se igrata, da ne bo očka hud.«

Otroka sta odšla na cesto, drugi dom proletarskih otrok in sta pričela stikati po smetiščih za pisanim papirjem in praznimi konzervnimi posodami.

Mati pa je s trudno, razorano roko šivala naprej svilen mehko blazinicico, na kateri bo spal pinč gospoda ravnatelja Rosenfelda, da bi služila za dva rdeča pirha in za dva koščka potice, če mogoče z rozinami...

kn.

Vihar

Nebesni svod se je pooblačil. Težka, temna zavesa je pregnila nebo, ki je pred pičlimi urami še bilo jasno, polno, miline. Zrak je soparen in na nebu se je užgal prvi blisk. Votlo grmenje, ki mu je sledilo, je bilo pošastno in polno groze. Mravljišče ob zelenem smrekovem gozdiču je polno mrzličnega življenja. Pridne mravlje-delavke znašajo jajca v shrambe. Čebele so se žalostno umaknile v panje. Cvetlice so trudno zaprle svoje dehteče čaše. Nikjer ni več sledu veselega življenja, kakor v naravi, tako tudi ne

Slovenska Kočevska

»Gospodarska bodočnost kočevskih tal je prisojena slovenskim delovnim rokam.« (Jutro, doktor J. Rus, l. 1937.)

V dosedanjih sestavkih smo spoznali le v glavnih obrisih splošno sliko kulturnega, verskega in obče narodnega življenja našega od nekdanj naseljenega slovenskega rodu v slovenski Kočevski. Slika pa bi bila nepopolna, ako ne bi dodali k vsemu še kratkega pogleda na gospodarske in kmetijske prilike, v katerih živi naš in nemški naseljeni rod.

Slovenska Kočevska, ta najjužnejša deželica Slovenije in Dravske banovine, je poseljena v veliki večini s Slovenci, ki so se naselili tukaj že v najstarejših časih, in z Nemci, t. j. ostanki nekdanjih nemških upornikov-kmetov, ki so prišli v te kraje v letih 1350—1360, kakor trde razni zgodovinski viri. Vsa deželica je bila, zlasti v njenem južnem delu onkraj Fridrihtajna, še vsa neobdelana ter pokrita z nepreglednimi gozdovi, le tu in tam pa so v posameznih izsekah — lazah — že bili naseljeni prvotni slovenski prebivalci, ki so si krčili zemljo in postavili lesene kočje in bajte, ki so še danes glavno ter edino bivališče sedanjih prebivalcev. Novo naseljeni nemški kmetje so si morali enako s trudom in z znojem pripraviti orno zemljo ter postaviti slovenskim prebivalcem podobne kočje, po katerih so dobili tudi ime »Kočevarji«, a pokrajina »Kočevska«, združujoča slovenski in nemški element, ki pa se je v tesnem stiku začel kaj kmalu zraščati in stapljati v enoten kočevski »narod«. Značilne so za to razne navade, besede in končno belokranjska noša, kar je vse sprejel novonaseljeni in s slovenskim rodom stoljeni »kočevski narod« v svoj življenjski sestav. Ker je zaradi takratnih nemško usmerjenih prilik ter večjega števila nemških kočevskih naseljencev novi nemški duh v sicer naši slovenski deželici znatno vplival na naš rod, je jasno — ako pri tem še poudarimo dejstvo — da o kaki narodni slovenski zavodnosti v teh časih ni bilo govora — in tudi znana lastnost slovenskega človeka, ki je vedno rad upogibal svoj hrbet tujcu in mu hlapčeval — da se je zunanji značaj z njeno notranjo zrastjo naše slovenske deželice pod vsemi nešteti vplivi bistveno izpremenil v tako zvano nemško deželico, ki je kot nemški otok obkrožen od slovenskega ozemlja po svojih znanih metodah razširjal svojo jezikovno območje v vse večjem razmahu, zajedajoč se v živo na nekaterih mestih v našo ožjo slovensko zemljo, srkajoč iz nje za svoj obstoj novih življenjskih sokov in nove zemlje za svoje grabežljive namene. Vse prilike do svetovne vojne so bile zato naklonjene nemštvu in tako je Kočevska rasla in se širila v globino in širino na škodo slovenskega rodu in naših interesov. Nemški kmet si je po vidnem zgledu slovenskega človeka kmalu ustvaril večja naselja ter začel živeti življenje, podobno slovenskemu, preživljajoč se ponajveč s poljedelstvom. Ogromne množine lesa so mu dale priliko, da je začel izdelovati razne izdelke »suhe robe«, posnemajoč Slovence iz Ribniške doline in njene okolice, dotikajoče se takratne kočevske deželice. Tudi platno so izdelovali doma in z obojim so začeli trgovati po vaseh, sosednih deželah ter krajih širom države. Toda to prvotno »krošnjarenje« jih je še obdržalo v tako zvanem kmečkem okolju, zato je njih kmetijstvo ter gospodarstvo cvetelo. Cruda, sicer njim tuja, jih je priklenila močno nase, da je v njih tvorno ustvarjanje znatno dvignilo njihovo sicer v bornih razmerah se razdvajajoče gospodarstvo.

Nevzdržne pa so postale njih gospodarske razmere, ko so začeli Kočevarji trgovati z robo, kupljeno v primorskih krajih. Tedaj so se navedli pravega kmečkega gospodarskega dela in na udobnejši način življenja ter na sezonsko zapu-

Gospodarske in kmetijske prilike na Kočevskem.

šcanje domovine, kar je imelo za vidne posledice zapušcanje grude in izseljevanje v tuje dežele. Vse to se je vršilo počasi, a gotovo, in vez med komaj zraslim domom na Kočevskem ter novim načinom udobnejšega življenja v borbi za slajši kruh ter boljši zaslužek se je razrahljala ter odtujevala nemškega naseljenca novi domovini, ki si je iskal sedaj novega doma izven meja avstrijske države, celo onkraj velike »lužek«, kamor se je pričelo posebno številno kočevsko ljudstvo izseljevati.

Tako se je počasi začelo krčiti sporedno z izseljevanjem prvotno nemško prebivalstvo in je polagoma z novim prilivom slovenskega rodu notranje kryno začelo dobivati slovenski značaj. Jezikovno in duhovno pod vplivom nemške oblasti pa je ostalo seveda nemško.

Poleg zmanjšane pravega nemškega prebivalstva po izseljevanju pa je ostal v mnogih vaseh prenekateri dom, hiša in oranica, posestvo je kar čez noč ostalo brez pravega gospodarja, pušto, prazno, neobdelano. Zato se danes ne smemo prav nič čuditi, ako bomo našli v kočevski deželici vsako petnajsto vas razseljeno, a skoro četrto hišo prazno ali celo porušeno. Posebno ob rojstvu naše Jugoslavije se je procent izseljencev Kočevarjev znatno dvignil, tako da je od dvajset tisoč Kočevarjev danes ostalo tu še okoli šest tisoč; vse drugo je zapustilo svojo grudo.

Kako z lahkim srcem še danes zapušča Kočevar svojo zemljo, saj se ne smatra več kot domačin, ampak le še kot gost. Znani poslednji knez Auersperg, kočevski vojvoda, je izrekel o svojem rodu žalostno sodbo: »Nikoli še ni silil v tujino tisti, ki svojo grudo obdeluje, ampak le tisti, ki nima pod nogami trdnih tal.«

Zato se je takratna nemška vlada bivše Avstrije mnogo prizadevala, da bi navezala Kočevarje na njihovo zemljo, na Kočevsko. Šolska in cerkvena nemška politika sta tu mnogo ustvarili, tako da se takratni temelji mostu na Jadran danes komaj, komaj podirajo. In treba bo še leta in leta vztrajnega in sistematičnega dela vsega slovenskega rodu, da bodo odstranjeni, na umeten, a živ način zgrajeni temelji. K vsemu temu pa je dalo trajnejše uspehe gospodarsko življenje in ustanavljanje raznih gospodarskih zavodov, hranilnic, posojilnic ter drugih ustanov, ki so s politično močjo ter drugimi vplivi ter viri držali v šahu našega človeka, ki je zemlje potreben, moral moledovati za skorjico kruba in se v borbi za svoj obstoj prodajati tujcu na najrazličnejše načine, kar se dogaja v mnogo manjši meri še danes na Kočevskem. Kako resnične so besede: »Nemec je zemlje sit, pa jo zapušča, Slovenec je potrebuje, pa mu je ne damo!«

S tem v zvezi si oglejmo še današnje kmetstvo stanje Kočevarja! Prvotno, ko še ni bil okužen s krošnjarenjem, je vsekakor obdeloval s pridom svoje posestvo in s tem dvigal kočevsko gospodarstvo. Ko pa je odhajal na sezonsko krošnjarenje izven meja, kar se je vršilo v izdatni meri tudi še po vojni, pa je doma puščal le nedoraslo deco z ženami in posli, je začelo gospodarstvo vidno propadati. Tudi njegovo današnje kmetovanje stoji daleč za kmetovanjem slovenskega bajtarja ali kočarja na Kočevskem. Enako tudi nemški kmetovalec tu pri nas daleko zaostaja za kmetom v Nemčiji. Poudarjam, da opažiš pri gospodarjenju Nemca - Kočevarja prav obratne lastnosti, kot pri njemu sorodnemu Nemcu v Banatu ali rajhu. Poleg tega, da mu ne diši pravo kmetovanje in išče čim lažjega zaslužka, ga vleče kar naprej krošnjarenstvo in omalovažu-

joče govori o svoji domovini, ki je dosti ne ceni. Ako pa ga vprašaš o njegovem kmetovanju, ti bo odgovoril: »Se ne izplača, ni vredno truda.«

Zanimivo pa je dodati pri tem razmišljanju še dejstvo, da imajo vsi gospodarsko močnejši Kočevarji za služinčad ali dninarje samo Slovence, ki so znani kot najboljši delavci. Da, za delo so Slovenci dobri kot hlapci, sužnji — za plačilo pa prejemajo bič in zaničevanje svojih gospodarjev. Med tem ko se je zlasti v kasnejši dobi priselil med Nemce-Kočevarje kot čisti Slovenec, je pod silo razmer gospodarske, kulturne, verske in politične prirode moral kloniti ter se priznati za Nemca, dasi mu po žilah teče slovenska kri! Tako je naš narod na umeten način, pod pritiskom dvigal nemški rod in duha ter postal odpadnik. Nekateri nezavedno, drugi zavedno kot renegati, ki so danes največji pripadniki velikega nemškega naroda s čisto slovensko krvjo v žilah.

Oni, ki se je podal in stopil z v manjšini živim nemškim rodom v kočevski narod, je dobil od svojih sosedov-Nemcev razne bonitete, ki so ga še bolj priklenile na nemški rod in duh ter jezik. Ostal je nekako »svobodni« kmet, ki jih imamo danes nad 50 % in ki so uživali poleg ostalega tudi to boniteto in zaupanje nemških voditeljev na Kočevskem, da so smeli kot »čisto-krvni« Nemci krošnjariti po nemških deželah.

Zadaj, daleč, daleč pa so ostali naši slovenski rojaki kot delavci, žagarji, kopači, služinčad, dninarji, ki žive še danes odvisni od svojega gospodarja, ki mu daje zaslužek ter ga drži v stalni odvisnosti. Gorje mu, ako pokaže mogoče le malo slovenske zavesti, ki jo občuti ob toplem sijaju prvih žarkov svobodnega sonca na ta ali oni način, n. pr. da gre na kako slovensko prireditel ali si upa iti celo k slovenski maši, kjer je vpeljana, pravim gorje mu, kajti lahko je pripravljen ne samo na psovke in grožnje vseh vrst, temveč celo na odpust iz službe.

Tak je položaj Slovencev-delavcev. Živi pa na Kočevskem tudi znatno število takih Slovencev, ki imajo večje gospodarstvo. Ti pa so bodisi indiferentni ali pa se prodajajo za dobre besede Nemcu, le malo pa je zavednih, ki bi pokazali dovolj jasno, da so zares pravi gospodarji na svoji zemlji.

Na Kočevskem raste iz leta v leto slovenski proletarijat in to v žalostnih prilikah iz enega razloga: nima zemlje. Večina zemlje je v nemško-kočevarskih rokah, dasi prazna, neobdelana, ker so nje gospodarji izseljeni v Ameriko, po vsem svetu, a naš ubogi rojak je naše zemlje potreben, a je ne more dobiti niti za denar. Prav pravi g. dr. Rus v svoji razpravi v »Jutru«:

»Pred vojno v bivši Avstriji si je marsikak Slovenec mogel kupiti to zapuščeno zemljo. Ali danes v Jugoslaviji se dogajajo stvari, ki v lastni državi ne bi smele biti mogoče, ker škodujejo slovenskim in državnim interesom. Slovenec danes ne more najti na prodaj nobenega koščka kočevske zemlje. Če jo pa le dobi, je vedno prisiljen zatajiti svojo narodnost ter obljubiti, da bo zahteval za svoje otroke vpis v nemško šolo. Mnogi jedo nezabeljen krompir, zelje in žgance, ki so si jih pridelali na najetih, krvavo prisluzenih njivah.«

Ta odstavek pojasnjuje v vsej svoji tragiki položaj našega slovenskega človeka, ki čaka z žalostjo na svojo bodočnost, ki mu je kaj nejasna. Zadnji čas je, da se v današnjih, nič kaj veselih časih za naš rod, že enkrat združimo prav vsi, podamo roke iz obeh bregov ter se lotimo složnega dela vsaj za blagostanje naših rojakov slovenske Kočevske, ki je danes še znatneje ogrožena kot kdaj poprej.

Zdravo!

—ar.

Petek Božidar:

Jugosloveni v Julijski Krajini

II. DOBA PO SVETOVNI VOJNI DO L. 1934.

Po svetovni vojni se je program Julijskih Slovanov izvajal dalje. Vsestranko agilnost nam dokazujejo mnogoštevilne organizacije, ki so skrbele za ljudski blagor in narodno zavest. Zlasti je bilo na visokem nivoju šolstvo, ki je še l. 1923., ko je bila uvedena gentilejeva šolska reforma, štelo 840 ljudskošolskih razredov. V njih se je poučevalo 52.000 učencev in učenk, ki jih je učilo 840 učiteljev. Za telesno vzgojo naroda sta skrbeli po razpustu Sokola »Telovadna zveza« in »Športno udruženje«.

Dne 12. novembra 1920. je bil sklenjen v Rappalu dogovor med Jugoslavijo in Italijo, ki je prisodil slednji Primorje: Goriško, Trst, Istro, v Dalmaciji mesto Zader z okolico in otočje Lastavo. Leta 1924. se je pa Reka nasilno združila z Italijo.

Tako je bilo preko pol milijona naših bratov odrezanih od svoje prve domovine, in to zaradi one peščice jugoslovenskih odposlancev, ki niso bili zmožni izvršiti svojo nalogo in častno zastopati naše interese. Saj je znano, da so hoteli že italijanski delegati popustiti pri zahtevah; toda spoznali so neodločnost svojih nasprotnikov in jo tudi temeljito izrabili.

Sedaj se pričinja žalostna doba za Julijske Jugoslovane. 12. novembra 1920 je zanje, lahko rečemo, isti dan kot za Srbe in Jugoslovane Vidov dan, žalosten spomin na leto 1389. Kajti kakor so Turki po Kosovski bitki divjali nad našimi južnimi brati, tako so sedaj Italijani in pozneje istoimenski fašisti rovarili po Goriškem, Istri in Trstu. Pri tem raznarodovalnem delu, ki ga sličnega ne pozna zgodovina, so uporabljali barbarska sredstva.

V začetku so hoteli Italijani pridobiti novi narod z lepimi besedami. Tako je pri okupaciji Julijske Krajine general Petitti di Roreto javno obljubil, da bo Italija, velika država svobode, dala Jugoslovanom iste pravice kakor vsem drugim državljanom in da bodo dobili več šol kot

pod vlado Avstrije ter da bo čuvala njihovo vero, ki je katoliška vera in vera vse Italije. Isto je potrdil italijanski kralj v kronskem govoru in tudi drugi važni faktorji.

Takoj v prvih dneh okupacije so bile zaprte vse zasebne šole. Tako so na primer samo v Istri poitalijančili 149 hrvatskih in deloma tudi slovenskih razredov. Ko je bila potrjena nova šolska reforma leta 1923. je bil zadan jugoslovenskim šolam zadnji udarec. 840 slovenskih in hrvatskih šol se je postopoma ukinilo, tako da so koncem šolskega leta 1928/29 bili ukinjeni poslednji razredi. V šole in urade so uvedli italijanski jezik. Slovenščino in srbohrvaščino so odslej poučevali le na nekaterih italijanskih srednjih šolah, kajti ostale so bile kmalu zaprte. Toda pozneje so ju nadomestili z angleščino.

Tako so sedaj jugoslovanski otroci prisiljeni obiskovati italijanske šole, kjer jih poučujejo tuji učitelji v tujem jeziku. V šoli in izven nje ne smejo govoriti jezika, katerega so jih naučile lastne matere. Toda tudi ko še deca ni godna za osnovno šolo, jo morajo starši pošiljati v tuje otroške vrtce, kjer učijo naše najmlajše zasramovati pravi rod in pravi jezik. Takih raznarodovalnic je obilo in gorje onim roditeljem, ki ne bi pošiljali svoje otroke le sem. Ko stopijo otroci v osnovno šolo, se morajo včlaniti v fašistično mladinsko organizacijo in sicer dečki med »balile«, deklice pa med »mlade Italijanke«. Ves prosti čas morajo zapraviti v tej državni organizaciji, ki jih navaja k sovraštvu do države, ki je njihova prava domovina.

Ko pridejo na srednjo šolo, pošanejo dečki »avangardisti« in deklice »mlade Italijanke«. Ostale se primorajo, da se vpišejo v fašistične delopustne organizacije, kjer se zopet slavi samo fašistična Italija.

Ko se mora po končanih študijah in odsluženi vojaščini naš človek ozirati po delu in zaslužku, spozna šele, da je postal suženj na lastni zemlji. Kot Jugoslovanu so mu zaprta vsa pota do jav-

nih služb. Prvi, ki dobe dobre zaposlitve, so laški pritepenci iz najjužnejših, zanemarjenih pokrajin Italije. Toda ne samo državne, temveč tudi zasebne službe ne more dobiti, kajti pogoj za sprejem je vpis v pristojne fašistične sindikalne organizacije in glavno seveda v fašistično stranko. Jasno je, da mora poleg tega tudi gladko obvladati sladki Dantejev jezik. In še potem ko dobi skromno zaposlitev, živi v večnem strahu, da ga bodo na ukaz višjih sil odslovili in ga zamenjali z drugim, ki jim je bolj po godu.

Tudi v političnem pogledu so Julijski Slovani popolnoma odvisni od tujcev, kajti v rimskem parlamentu nimajo nobenega zastopnika več. Leta 1921., ko so imeli naši bratje še pravico do volitev, so imeli pet mandatov, za katere so se morali krvavo boriti; pri volitvah so gorele hiše slovenskih volilcev po vsej deželi. A od leta 1929. dalje so Jugoslovani brez svojih zastopnikov, kajti novi fašistični zakon jim to onemogočuje.

(Dalje prihodnjic)

~~~~~

Zvonko:

Sneg pada

Upognila šibka se je veja,
čutila bremena teže ni,
rana bridka nje zdaj ne skeli.

Zemlja v beli prt se je odela,
spi da sveža učaka oni dan,
ko morala stopiti bo na plan.

Čudovit pokoj nad vsem kraljuje,
v njem si najdeš željnega miru,
zgineš, kot prišel si brez sledu.

Zdaj počivam truden kot ti gruda;
iz prs si svojih dala nam sadu,
Kmalu se sprostila boš ledu.

Nas še zdaj uklenja strast sovraštva,
v njej proklet je naše zlobe glas.
Kaj je res le smrt od njega spas?!

Tebe čaka radost, ti boš ustala,
gruda, srečni bomo mi s teboj,
radi tebe, kaj pa z nami — joj!

Miklov:

Študentje

Popolnoma zgrešena bi bila trditev, da mladina le iz idealizma, iz čistega hrepenenja po resnici zametuje delo, smernice starejših. Res je sicer, da se morsikomu zastudi ogabno trgovanje z najlepšimi nazori, skrivanje sebičnih namenov za religijo, nacionalizmom, socialnostjo ter sebičnost in neodkritosrčnost v vrstah starejših voditeljev teh taborov. A zato seveda študentje še davno nismo nedolžni angeli, ki bi le radi vplivov samozvanih voditeljev postali zlobni. Vsi smo pač ljudje, eni bolj, drugi manj izkušeni. Samovoljnost, častihlepnost, prirojena trma tudi vplivajo na upornost mladine v taborih.

Brez dvoma bi bilo za študente dosti bolje, če bi taborov ne bilo. De facto si v praktičnih nazorih sploh niso tako nasprotni. Saj nihče ne taji, da smo vsi skupaj Jugosloveni, Slovenci in katoličani. Vsi bi tudi radi bili pravi socialisti. Ne glede na to je slednjič razlika samo v gledanju na zunanji svet, ki ga študentje z vsemi svojimi nazori ne moremo spremeniti. Ali je torej potrebna taka zagrizena cepitev? Saj imamo vsi

študentje približno iste potrebe, iste namene. Seveda sredstev nimamo vedno istih. Kaj je s stanovanjem, hrano, knjigami? Ali ima mlad človek možnost, da se usposablja, kakor bi se rad? To so šele važna vprašanja! Dalje pa: Kako uporabljajš svoj prosti čas? S kakim delom se ukvarjaš? Evo ti nazorov, otipljivih, realnih nazorov, ki te spremljajo ob vsakem koraku. »Tabori« se zanje ne brigajo dosti, »tabori« hočejo le številčno zvečati svoje pristaše. Povejmo si resnico neolepšano v obraz.

Študentje taborov ne jemljejo vedno resno. A žalostno je, če abotne fraze ločijo sicer najboljše prijatelje. V vsem se skladajo. Najsmešnejše je, da tudi v nazorih. V vseh: političnih, verskih, gospodarskih. A vendar jih nek vrage loči. Kaj? Tabor!

Bilo je lepega poletnega dne, ko sem sedel z dvema prijateljema v prijazni vasi na Dolenjskem. Vroče je bilo, a z bršljanom porasla uta nam je dajala hladno, varno zavetje. V neposredni bližini je ropotala žaga ob bistrem potoku, ki se je vil po dolini. France, domači sin, je nama gostoma pripovedoval, kako je z lesno kupčijo, ko se je po ukinitvi sankcij spet odprla italijanska meja. Beseda je dala besedo. Kmalu smo začeli obravnavati politična vprašanja. Ozračje je bilo tedaj zelo napeto, prejšnji mesec je bil v Sloveniji Živković, vršile so se znane de-

monstracije in vsem nam je bil še živo v spominu prihovski spopad. Vsi trije smo se jezili nad političnimi strankami, ki povzročajo toliko nepotrebnega razburjenja, obsojali pokolje in pretepe kot sredstva političnega boja. Tudi na svetovnonazorska področja smo prešli in ugotovili čudovito skladnost. Pa smo spet zavili v politiko. Obsodili smo samoslovenstvo kot neumnost in velesrbstvo kot krivico, priznali, da se izrabljata vera in nacionalizem v nečedne namene. Torej isti nazori — torej vsi trije iz istega tabora, kajne? Kaj še! En nacionalist in dva klerikalca. Kje je torej razlika? Kje je vzrok ločitve?

V študentih ne. Seveda se tudi mi trije v prijazni utici tam doli na Dolenjskem nismo strinjali. A to niso bila nasprotja, ki bi ločila taborne! Slednjič je vendar toliko glav kolikor misli. Dovolj sem srečal dijakov, ki so se šteli za Jugoslovenske nacionaliste, a so bili hujši slovenoborci kakor marsikateri klerikalci, še več sem našel pripadnikov »katoliškega« tabora, ki so bili desetkrat svobodnejši v verskonravnih zadevah kakor jaz, ki nisem bil nikdar pripadnik tega tabora. Vsa ta nejasnost, namerna ali nena-merna neodkritosrčnost mladega človeka bega. Blagor mu, ki enostavno verjame vse, kar sliši pri svojih, ki slepo zaupa svojemu taboru! Po moje je malo takih kljub varljivemu videzu.

J. Š.

Naši rojaki

(Nadaljevanje)

Ozemlje:

Ozemlju, kjer prebivajo Slovenci v Veliki Nemčiji, pravimo Koroška. Meri okoli 2250 km² in šteje 90.000 prebivalcev-Slovencev. Kakor je za Primorce značilna besedica ma, je za Korošce značilna dro—. Njih narodna meja se prične na gori Komci v Karnskih alpah na nemško-italijanski meji, nato preseka Ziljsko dolino pri Šmohorju, se povzpne na Ziljske Alpe, preko Dobrača, skozi Beljak-Villach, sredi med Osojskim in Vrbskim jezerom, čez Gosposvetsko polje mimo št. Janža na Savinjsko planino, odtod mimo št. Pavla preko Labuda po severnem vznožju Kozjaka do Špilj, kjer zopet doseže našo državno mejo.

Najzapadnejši del Koroške se imenuje Ziljska dolina, kjer sta najvažnejša kraja Šmohor, ki je že skoraj čisto ponemčen in Podkloster.

Osrednji del je Celovška kotlina z Zgornjim in Spodnjim Rožem. Njeno najvažnejše in obnem tudi glavno mesto Koroške je Celovec, ki je že napol nemško mesto. Drugo večje mesto je Beljak, ki je še bolj ponemčen. Najbolj žalostno pa je, da je Gosposvetsko polje, kjer so še pred 400 leti umeščali koroške vojvode, skoro že popolnoma nemško.

Vzhodni del je Podjuna. Velikovec, njeno največje mesto, je še skoraj najbolj slovensko mesto na Koroškem.

Enajstega marca 1938. so nemške čete zasedle Avstrijo in jo izpremenile v Vzhodno marko nemškega Reicha. Tega dne se je pričela najbrže za Koroško zadnja stopnja kalvarije, kar bomo dokončno razvideli v najkrajšem času. Ker je nemški duh velik in močan, bodo Slovenci na Koroškem še veliko prej izginili izpred naših oči, kot bi sicer v Avstriji.

Ker pa danes teoretično še obstoja Avstrija, sicer le še kratek čas, bomo še najprej v tem smislu razpravljali.

Tu prebivajo Slovenci pod tujim nemškim jarmom, ki jih s svojo germanizacijo postopoma številčno zmanjšuje. Povsod same nemške šole, le malo je pravih dvojezičnih šol, nemški uradni jezik, nasilno prodajanje slovenskih kmetij, na-

seljevanje Nemcev. Toda ker je nevarnost, da Slovenci v bližnji bodočnosti izginejo v nemškem morju, še veliko večja kot v Italiji, kajti tu imajo tako pred, kakor tudi po vojni nemške gospodarje, nemško kulturo in s tem tudi nemški duh. Le globoka zaslepljenost večine jim je podaljšala njihovo narodno boleost in jim povzročila počasno hiranje. Koroški plebiscit jim ni prinesel jutranjega sonca, ampak le hrepenenje po njem. Dobro vemo, da niso bili v glavnem sami krivi svoje nesreče, ampak tuji upravitelji — Italijani — za časa plebiscita.

Kot dar je podarila avstrijska vlada vodju italijanske delegacije princu Borgheziju vilo ob Vrbskem jezeru v zahvalo za njihov trud!

Vedeti pa moramo, da Slovenci niso v preteklosti prebivali samo na Koroškem, temveč tudi tam daleč do Toblaškega jezera na zahodu, preko Nizkih in Visokih Tur, do Donave pa na se-

veru. Črv germanizacije pa jih je iztrebil do danes že do Koroške. Kot dokaz za to nam služijo razna imena mest, voda in tako dalje: Witting-Bitnje, Wies-Zel, Travnik, Strassburg-Brodnica, Gmünd-Sovodenj, Murau-Mura, Leoben-Ljubno, Rotenman-Češminje, Wels-Veles, Enns-Aniža itd. S pomočjo tega se razločno vidi, da smo pred tisoč leti posedovali še enkrat več ozemlja in da se naš narod ne širi, ampak le krči. Zato ne glejmo z zaspanimi očmi preko Karavank, temveč pojdemo z veseljem na delo za ohranitev našega življa na Koroškem. Tudi nam naj veljajo tiste besede, ki jih je izrekel zastopnik kraljevine Jugoslavije, minister Jovanović, ko je odhajal iz Koroške po neuspelem plebiscitu: »Jugoslavija ne bo nikdar pozabila teh petnajst tisoč Slovencev, ki so glasovali zanj!« Toda mi nočemo samo teh 15.000, ampak 90.000 Korošcev.

(Dalje prihodnjic)

Mila:

Pozdravljeni!

Bilo je 8. aprila 1931. leta na Koroškem. Vsake počitnice sem vsa srečna pohitela tja »kjer so me zibali mamica moja«, kjer sem živela kot de- te, ki takrat še ni slutilo resnice.

Takrat sem bila resna. S solznim očesom sem objemala Rožno dolino. Zdela se mi je tako mila, tako otroško iskrena. Zdela se mi je tako lepa, kot more biti samo domovina lepa. Zdela se mi je, kot da mi hoče nekaj potožiti, da hoče opravičiti moje solze. Smilila se mi je Koroška, usta so bila nema, le duša je otožno zapela.

POZDRAV KOROŠKI:

*Pozdravljena bodi dežela Koroška,
ki bivala v tebi sem leta otroška,
a zdaj je ta doba izginila že,
pogoltnili drugi so časi jo v se.*

*Pozdravljena bodi, že dolgo ne naša,
saj dolgo s teboj se že tujec ponša,
ta nenasitnež — z okrutno roko te je vzela,
njegov pohlep med nami je skopal vrzel.*

*Pozdravljen narod moj, oh, suženj si sedaj,
Bog ve kedaj pridobiš si svobodo nazaj,
od nas ste ločeni vi — bratje in sestre,
blago slovensko besedo Nemeč vam tre.*

*Ljubezen do tebe gori mi iz duše.
Vem, da Ti bivaš Korošec sred suše,
domoljubje naj moje boleost ti hladi
in slovenska beseda pozdrav zasladi.*

Danes sem odprla svojo zbirko in ne samo oko, temveč duša je obstala pri teh vrsticah. Zdi se mi, da sem pred sedmimi leti nekaj slutila, zdi se mi, da so bile to besede preroške... Vendar upanje ostane.

Bliža se velikonočni praznik. Vsako leto na ta veliki praznik pozvanjajo zvonovi in v naših dušah prebujajo spomin — da Odrašenik sveta je vstal iz groba! In mi se veselimo njegovoga Vstajenja! Vsako leto na ta veliki praznik pozvanjajo preteklosti zvonovi in v naših dušah prebujajo spomin, spomin — da, tudi mi Jugoslovani smo vstali iz groba! In mi se veselimo našega Vstajenja!

*Le oni onkraj mej, tam v Korotanu,
le oni onkraj mej, tam v Istri, naši bratje in sestre
poslušajo zvonjenje vsako leto tužni, neveseli.*

Vstajenja dan oznanjajo zvonovi, a oni naši bratje, naše sestre po krvi in po duhu dvigajo roke v molitvi vroči. Potrj pogled, meglen od solz upirajo v nebo. Nesrečne duše vse drhte in molijo goreče. Molijo trpeči, sužnji na domači zemlji, molijo v upanju živeči in pričakujejo še svojega vstajenja.

Kajti vedeti je več, kakor verjeti. Neizpodbitno dejstvo je to, ki ga ni mogoče zanikati. In vsakdo hoče vedeti, kaj je resnica.

Prej sem omenil imena treh taborov: nacionalni, slovensko-katoliški in neodvisni. Sedaj jih hočem imenovati s pravimi imeni: liberalni, klerikalni in marksistični. Že vidim ogorčenje, ki se dviga. Ali smo mi, nacionalisti liberalci? Kaj imamo mi, katoliška slovenska mladina opraviti s klerikalizmom? Mi smo le demokratični študentje, ki imajo srce za reveže in je — li — to marksizem?

II.

Da mi ne bo nihče očital neiskrenosti, hočem najprej pomesti pred domačim pragom. Torej nacionalistični študentje!

V drugem nadstropju palače »Grafike« so prostori Strelske družine in uredništvo »Naše volje«. V mali tajniški sobi sem prvič segel v roko odbojnikom mladinskega odseka strelske družine. Izvzemši enega nisem poznal nikogar. Po dveh, treh sejah sem dobil približno sliko tovarišev iz odbora. Večinoma pridni ljudje, nekaj prav po- žrtvovalnih moči. Vsi navdušeni nacionalisti. Toda vendar se mi je zdela, da njihovi nazori niso čisto jasni. Neko oktobrsko soboto je bilo prvo propagandno predavanje visoko gori v četrtem nadstropju »Grafike«. Naslov predavanja: »O

nacionalizmu.« Obisk je bil kar dovoljen. A nisem bil povsem zadovoljen, ko sem opazoval obraze po dvorani. Precej deklet, fantje so bili skoro v manjšini. Lepo, da se tudi dekleta zanimajo za taka predavanja, še lepše bi bilo, če bi se ga tudi fantje v večjem številu udeležili.

Omladina strelske družine šteje trenutno kakih 250 članov. Večinoma se njeni pristaši prištevajo k nacionalističnemu taboru. In ne morem reči, da bi bili najslabši nacionalisti. Toda ljudi, ki se štejejo za nacionaliste, sem srečal tudi izven »Grafike« dovolj. In mnogi so me pripravili do tega, da pravim raje »liberalni« kakor nacionalistični tabor. Kajti pravi nacionalizem nima s tem taborom opravka, kakor nima opravka z drugimi tabori. Storimo že enkrat tisti odločilni korak: prelomimo z liberalizmom popolnoma. Liberalizem je zastarel individualistični nazor, ki je stremel povsod po nebrzdani svobodi, kratko in malo po neredu. Nacionalizem, pri nas jugoslovanski nacionalizem, je kolektivističen nazor, ki smatra jugoslovanski narod kot organično enoto, v kateri se morajo dejanja po- edincev skladati s koristmi narodne celote. Pravi liberalizem in pravi nacionalizem se izključujeta. Neke vmesne stopnje so seveda možne. Toda nam mladim ne gre za trile in varljive sporazume. Skrajni čas je, da enkrat za vselej povemo, kaj je črno in kaj je belo.

Vsa zmeda z liberalnimi in nacionalističnimi pojmi je nastala, ker je bivša liberalna stranka kratko in malo presedlala v nacionalizem, ko ji je to kazalo. To dejstvo si moramo jasno pred- očiti. Kajti jasno je, da volk ostane volk, čeprav obleče meniško haljo. Nas nobena stranka prav nič ne briga. Zato pravih nacionalistov tudi liberalne ideje prav nič ne brigajo in nimajo z nobenimi tabori nič opraviti. Vsakega nacionalista mora jeziti, ko se njegovi nazori in njegovo ime uporablja za špansko steno. To mišljenje na srečo prodira med študenti in upati je, da se kmalu zbere skupina pravih odločnih nacionalistov, ki bo stala izven prej omenjenih taborov.

Liberalni (ne nacionalistični!) študentje izvirajo po večini iz meščanskih in malomeščanskih družin. Zato jim je, rekel bi, prirojena tista mestna udobnost, neodločnost in površnost. Kakih velikih idej, ki so važna gonilna sila, nimajo. V pojmih vlada nejasnost, v prvi vrsti jih zanima lov za užitki in zabavami, ki jih na vseh straneh omejujejo sitni paragrafi. Sport, ples, zaljubljeni romani, kolikor mogoče lepa obleka, poleg tega seveda še kino, modni časopisi — to so nekako načela te zlenarjene meščanske mladine. Saj jo imajo tudi drugi tabori, a v liberalnem tako prevladuje, da je zanj kar značilna. Ne, to niso ravno čisto pokvarjeni ljudje, a so nekako v sredi med poštenimi in nepoštenimi,

Licejka ... ec:

Pravljica ...

Nekoč je živel vrtnar ... Srečno in zadovoljno je bilo njegovo življenje, dokler se mu ni neke noči sanjalo, o ogromni čudoviti trolistni roži, ki je zrastle na njegovi zemlji iz žuljev njegovih rok in iz potu njegovega obraza. Prelepa je bila sanjska roža, in ogromni so bili njeni listi in močno njeno steblo. Od te noči dalje je stari vrtnar neprestano mislil na čudežne sanje — in za svoj smoter si je vzel vzgojiti na svojem vrtu rožo, kakršno je videl v sanjah. Delal je in delal ... Sin mu je pomagal in ga z mladostnim ognjem navduševal. Vrgla sta seme in s strahom pričakovala. Cvetica je vzkli ... Tedaj pa so se dvignili viharji in nevihte, da bi uničili nežno kal. Oče in sin sta bedela in čuvala ter upala ... Roža je rasla in postajala od dne do dne večja in mamljivojša. Ko je stari vrtnar to videl je srečen kmalu umrl, saj je vedel, da zapušča rožo skrbnim rokam. Mladi vrtnar je v svoji mladostni nepremišljenosti, ponosno pokazal čudežno cvetko sosednjim vrtnarjem. Toda nesreče! Zlobno zavist je vzbudil mladi mož pri svojih sosedih. Hoteli so mu rožo uničiti. Na razne načine so poskušali cvetko ukrasti, mu jo iztrgati ... Ni se jim posrečilo. Le ranili so jo — odtrgali so ji nekaj delcev cvetne čaše. Bridko je zaplakal mladi vrtnar, ko je zagledal rano svoje ljubljene cvetke, toda obupal ni.

Sosedje so pričeli po roži teptati, teptali so jo, poteptali je niso mogli: pregloboko v zemlji je imela svoje korenine, preponosno je dvigala svojo glavo. Roža je sicer upognila cvet in iz njene čašice je pritekla solza in padla na zemljo, a iz te solze je roža pila moč, moč samospoznanja, moč zavesti koliko je vredna. Nora brezglava zloba nasprotnikov je rasla. Iz podne škodoželjnosti so si izmislili, da to sploh ni prava, naravna roža, ampak da so umetno zvezani skupaj listki treh cvetk: da je le potvorba vrtnarjeva ... In vendar so videli, da raste in cvete le na enem stebelu in da srka svojo moč iz iste zemlje. Morda je vrtnar vrgel tri semena, a narava sama, je po večno veljavnih prirodnih zakonih ustvarila enoten umotvor. Sovražnik je zopet propadel, a zato njegova zlobna zavist še dolgo ni zaspala, nasprotno, zaradi odpora, ki je nanj naletel, je še z večjo silo iskala orožja — strupa. Našla ga je sicer, a uspeha zopet ni bilo.

niso ne mrzli ne gorki, v bistvu so zmaterializirani uživalci tega sveta, hlastajoči za nasladami, ki so pošteni le radi videza in na skrivaj kmalu prestopijo postavljene meje. V glavah jim vedno roji misel o popolni svobodi, ki bi jih rešila nadležnih socialnih spon in v svoji »naprednosti« grede tako daleč, kolikor morejo brez škode za svoje dobro ime. Vsa njihova načelnost obstoji v zabavljanju čez »farje«, ki pa ne temelji v razliki političnega, kulturnega ali svetovnonazorskega gledanja na svet, ampak v pikri jezi na religiozne moralne nauke, ki jih duhovščina vsaj oznanja, čeprav jih često ne izpolnjuje. Z drugimi vprašanji si liberalna mladina, vsaj po večini, ne beli glave. Po imenu se sicer radi izdajajo za jugoslovenske nacionaliste, a so često hujši slovenborci kakor ljudje iz drugih taborov. Na skrivaj brijejo norce iz Boga, naroda in vsega sveta, a spet le v nekih mejah, da vsaj na videz lepo izgledajo.

Ob lanski obletnici ustanovitve čechoškovaške republike je povabil čechoškaški konzul tudi mnogo dijakov na predstavo Smetanove opere »Prodana nevesta«. Razume se, da je bila opera polna. Dijaki so menda še najrednejši obiskovalci našega gledališča, seveda so izrabili ugodno priliko za brezplačno predstavo. Galerijsko stojnice, slavni »Oxenstand«, je bilo natlačeno. Stal sem tik ob ograji, za mano so se prerivali trije,

Vrtnar je imel sina, mladega in veselega bodočega vrtnarja. Tudi mali deček je z vso dovtetnostjo otroške duše vzljubil čudežno trolistno cvetko, zaradi katere so si sovražniki toliko belili glave. Prav to sovražstvo je vzbujalo v dečkovem srcu zavest in spoznanje, kolike važnosti je roža: ob malenkosti se ljudje pač ne zavedajo!

Cvetica je rasla in se krepila, zlobno sovražstvo se je stopnjevalo, dvigalo do brezmejnosti ... In kaj so si izmislili? ... Udarili so po vrtnarju ... Padel je. A pekdenska nakana se ni uresničila: roža ni oženela. Cvetela je dalje. Mladega vrtnarja je smrt očeta zadela, toda bodrilne besede ob slovesu: »Čuvaj mi rožo!« so ga krepile. Težko je šlo, težko, toda šlo je! A usodi še ni bilo dovolj davka. S severa so se pričeli valiti ogromni oblaki kobilic. Mnogim vrtovom so grozili, enega so popolnoma uničili, nekatere so obkolili. S trahom je mladi vrtnar zrl na nevarnost s severa; kako rešiti rožo pogube, kako jo zavarovati pred žreli objestnih živali ...? Tudi življenje je pripravljen žrtvovati pogumni vrtnar, toda kaj bo potem z rožo?

Nenadoma prileti z visokih gora ogromen ptič, kraljevski sokol. Nekaj časa kroži visoko pod

nebo, nazadnje pa se spusti k zemlji in razpne mogočna krila nad vrtnarjevimi domom in nad dragoceno, iz krvi, znojja in solza porojeno rožo. S srditimi in neustrašenim pogledom zre kraljevski sokol svoje sovražnike, to se pravi na sovražnike vrtnarja in trolistne rože. Še leti kamenje na rožo, na vrtnarja, in na ptičja-stražarja, toda rad si pusti sekati mogočni ptič boleče rane.

In sovražniki, čim ljutejši so, tem lažje ponosni ptič pokaže svoj pogum in svojo moč: nad malimi si le brusi kljun, ki ga bo okusil veliki in najošabnejši ... Kobilice s severa, le bližajte se, plen bi bil res bogat, izplačalo bi se. O, bi se, toda ne bo se, kajti pogumen je stražar, te lepe trolistne rože!

In ne samo to! Bistvo oko sokola-stražarja ve tudi za delce cvetne čaše, ki manjkajo, da bi bila božja umetnina popolna. Vesele se sicer brezvestni nasprotniki rane, a kaj, ko so delci še tako sveži in neoveneli, in to skoraj brez hrane in brez nege. Toda zvesti sokol vam bo v lastnem kljunu prinesel okrepčila — vstrajajte! Nekoč bo in mora biti trolistna roža cela, brez rane, nje sreča mora biti popolna.

To je pravljica ... Pravljica sedanjih dni ... Resnična pravljica, ki pa se bo brez dvoma končala tako, kakor vsaka pravljica: sovražniki so premagani, mladi vrtnar živi srečno in veselo, trolistna roža pa cvete, rane so zaceljene, sreča je popolna in bo trajala do konca dni!

Črta ni več

Črt je prinesel v hišo radost.

Črt je zapustil za seboj žalost in praznoto.

Bilo mi je takrat, kakor da je odšel živ, topel človek, na katerega sem navezal svoje življenje do konca. — Čestokrat še danes zaživim v misli, da je tam v kotu v klopčič zvito kosmato telo. Zaman iščem, da bi ugledal postrani nagnjeno glavo s špičastim, črnim gobcem in da bi se zagledal v velike, pametne Črtove oči. Bile so rjave in če sem gledal vanje, se mi je zdelo, da me gledajo oči dobrega človeka. Da, Črt je bil boljši od ljudi.

Danes sem sam. Pokopan v tiho praznoto in osamelost. Nekje je Črt. Vem, da so danes njegove oči mrtve in ne gledajo več tako kot so. Vem, da je moral Črt siloma vstran. Ko se je opotekel preko praga, se je okrenil in še enkrat nagnil glavo in sem čutil, da nama je obema

hudo. Potem jo je počasi sklonil in se ni več ozrl. Tudi potem ne, ko mu je tuji mož pripel verižico okoli ovratnika. Tih je šel po stopnicah in izginil za stebrom. Samo trde korake sem še čul. Črtovih ne več ...

Vidiš, Črt, človeško in pasje življenje sta si tako zelo enaka ...!

Glej, Črt, sedaj je pomlad! Ležal boš na soncu kjerkoli in boš mežikal vanj in ti bo hudo, da si sam ...

Rad bi, da bi se srečala nekoč. Samo, da bi ti zopet pogledal v pametne, rjave oči in bi te pogladil po glavi. To si imel tako zelo rad ...

Kako je s teboj, Črt? Ali veš, da piše nekdo o tebi in je hudo žalosten, ko gleda v kot, tih in prazen, pokopan v polsenco ...?

Ah ne, ti ležiš nekje na soncu in mežikaš vanj in ti je hudo, da si sam ... Tamirov.

štirje fantje, precej gosposko oblečeni. Godba je zaigrala čechošovaško in našo državno himno. Vsi v gledališču so vstali in zavlada je mir. Samo tisti fantiči za mojim hrbtom so zbijali šale na račun nekih žensk pred nami na galeriji. Da te šale niso bile posebno okusne, mi ni treba še posebej povedati. Človeka zjezi, če se tako obnašajo ljudje, ki nosijo na prsih znak viteške sokolske organizacije.

Plitkost in načelna brezglavost liberalnega tabora seveda morata odbiti vsako razumnejšo glavo in vsak krepkejši, odločnejši značaj. Zato se ta tabor razkrajaja. Salonski marksizem, o katerem bom spregovoril kasneje, zveni marsikaterega liberalca na svojo stran. Po površnosti mu je zelo soroden, po moralni popustljivosti sta si enaka. Tudi v skrajni komunizem, ki drzno in energično zanika vse dosedanje vrednote, je pot kratka. Drugi pa, ki pravilno spoznajo, da je plehkost liberalnega nazora v površnem, svobodomiselnem pojmovanju vrednot in idej, se zatečejo v »slovenski katoliški« tabor ali pa k — nacionalistom.

Ko tako ostro ločim nacionaliste in liberalce, naj posebej poudarim, da sta revolucionarna, mlada pokreta le nacionalizem in komunizem. Skoro vsak študent prinese od doma ali klerikalno ali liberalno vzgojo, kajti na ta dva tabora se je starejša generacija delila in ta dva tabora

se umetno vzdržujeta tudi med mladino. Kdor si osvoji bodisi komunističen, bodisi nacionalističen nazor, namreč pravi, organični nacionalistični nazor, ta mora prelomiti s preteklostjo, z nazori, ki mu jih je vcepila domača vzgoja. Komunizem ruši, nacionalizem gradi. Nacionalizem ne more imeti opravka z liberalizmom, ker zahteva strogo podrejenost posameznika narodnim interesom, ker ne trpi nobenih svobodomiselnih razlag, kadar gre za dobrobit narodne celote. Zato ne pripušča nobene površnosti, zahteva žrtev, železne energije, krepkih značajev in dela, predvsem dela, ki liberalni meščanski mladini nič kaj ne diši.

Ločitev duhov je nujno potrebna. Mešanja ostankov okostenelega liberalizma z novim, krepkim nacionalizmom mora biti konec. Morda bo kdo ugovarjal, da s tem odbijamo nacionaliste v druge tabor. Odgovorjam, da »nacionalistov« za število ne potrebujemo. Gre za kakovost, ne za množino. Za konec ugotavljam, da smo mladi jugoslovenski nacionalisti prav tako daleč od liberalnega kakor od klerikalnega študentskega tabora.

(Dalje prihodnjic)

★

ŠIRITE NAŠO VOLJO!

Musa:

Smrt starega Gregorja

Bila je zima in sneg je naletaval v velikih kosmičih. V izbi je bil mrak, stari Gregor je sedel pri peči in gledal v strop. Od časa do časa je vstal, stopil k oknu in se zazrl v daljavo. Nato se je zopet vrnil na svoje mesto ob peči.

Mlada dva sta sedela za mizo, gledala sta se v obraz in molčala. Počasi je legal mrak na zemljo in v izbi je nastala tema. Jernej je vstal in prižgal luč, nato je sedel poleg Gregorja in pozikusil znova... »Oča, veste, jaz ne prošim rad, ampak stvar je važna. Ko sem vzel Leno, ste mi sveto obljubili, da kmalu prepisete name. Minili sta že dve leti, dobro se spoznam, skoro kot domač sin, pa sem še vedno kakor hlapec. Kaj pravite vi, a?«

Starec je molčal nekaj časa, nato je odprl usta in iztisnil skozi zobe: »Nič! Vse dobiš, če hočeš, lahko jutri. A če se vrne moj sin, potem pa... potem je vse njegovo. Vidva dobita svojo hišo, si razumel?« Staremu Gregorju je bilo hudo, da bi se bil skoro razjokal, ko je govoril. Besede so se mu zatikale v grlu, oči so mu postale vlažne, a obljubil je in obljuba mu je bila sveta...

»Oče, velja. Lena, mesa v loncu! Vina, zvečer ga bomo pili.« Nato je oblekel kožuh, vzel svečo in odšel iz hiše. Lena je pristavila večerjo.

Stari Gregor pa je vstal in tiho odkreval svojo kamro. Zaklenil je vrata, legel na posteljo in se razjokal kakor otrok...

Zvonilo je poldne in sonce je stalo visoko na nebu, ko je Gregor zapuščal sodnijo. Zgrbljen v dve gubi, držeč v rokah rdečo ruto in opirajoč se na kratko palico je hitel iz trga. Prišel je med polja, kjer je bila cesta slaba in polna kamenja. Zanašalo ga je v stran, meglilo se mu je pred očmi in komaj se je vzdržal, da ni padel. Od časa do časa se je ustavil in si z ruto obrisal pot s čela. »Star sem, star,« je mrmral, »me že prijemlje. Pa me ne bo, ne bo me, ne!«

Nato se je ozrl in gledal hiše, ki so se tam zadaj kopale v avgustovem soncu; nad njim se je dvigal grad, sodnija... »Ha, zalega,« je siknil in okoli ust se mu je pojavil piker smehlaj. »To je svet kraj pravice. Pravice? To?... Ha, ha, ha... Fej!«

Pljunil je na tla in hitel naprej. V duhu so se mu zhujaali spomini na bližnjo preteklost. Dobro leto je, leto preprirov in trpljenja, odkar je predal posestvu zetu. In od takrat ni dobil

... V „črno“!

Iz globoke užaljenosti modernih Amazonk, se je porodil članek: »Streljamo nazaj«. Z njim lastnim znanjem sukanja svetlega meča zgovornosti (nesramni Avrelj bi rekel temu klepetavosti) skušajo zavrniti dognanja krasnih junakov (laskavo), ki sta napadla tako nesramno njih čast. Predstavljajte si ju: eden je spoštljiv starček v oguljenih hlačah še starega očeta, s klobukom (ki najbrž tudi ni moderen) ranjkega strica in s častitljivo, tudi ne lastno brado (kdo bi mu zameril če hoče biti tudi on moderen in uporabljiva kozmetična sredstva) in mlečnozobega, a menda »nadebudnega mladiča« Avrelija.

Tovarišice! Prepričan sem, da si tovariši ne domišljujete, da ste hodile streljat radi njih, pač pa dokazujete in potrjujete, da hočete biti moderne radi njih. Ne mislite, da vaši tovariši pojmujejo modernost le v svilenih nogavičkah in tankih oblekah.

Staremu opazovalcu, kateri se ni učil finih manir modernega kavalirstva, da mladim damam ne smeš povedati resnice (resnica v oči bode), bi bile prizanesle, (saj revež je star in ne razume mladine), da se ni pregrešil zoper isto zapoved nadebudni mladič, katerega ste v svojem

beliča od njega. S svojim denarjem, ki ga je hranil za sina, če bi se morda kedaj vrnil, s svojim denarjem si je kupoval priboljšek in pijačo, obleko in vse drugo. Da, to je bil njegov denar... In zet? Zverina! Od mize ga je podil, od hiše, češ da nič ne dela in da nič ne zasluži. Spati je moral na goli postelji on, ki je vse pridobil in delal od jutra do večera... Šel je na sodnijo in iskal pravice... »A zame je tu ni! Pravica mora biti, mora! In poiskal si jo bom sam! Sam si jo bom poiskal, sam...«

Popoldne je prišel v vas in odšel v gostilno. Sedel je sam za mizo. Glavo si je podpiral z rokama, pil v dolgih požirkih in premišljeval...

Šele pozno zvečer, ko je bilo na vasi vse tiho in so se le psi trgali na verigah, je zapustil krč-

Olaf:

Rovtar

V tovarni čas počitka. Ob vegastih, umazanih mizah, po zapuščenih kotih sede delavci. Pogovarjajo se, nekateri jedo kruh in pijejo kavo iz kanglic. Neka trudnost je padla nanje. Saj ni čudno! Skozi visoka okna sije poletno sonce. Kako bi človek zdržal ob žarečih železnih kvadrilih, ki se blešče v tem letnem času belkasto, ne rdeče. Le če zapreš oči, vidiš rdeče. No, pa sedaj je le malo počitka. To dobro de. Otreš si čelo in se greš hladiti, čeprav ni zdravo. Vsi delajo tako. Tudi Vrvačev Tonej iz Rovt. Pravijo, da ni pri pravi pameti. Sicer mu je ne manjka mnogo, a nekaj mu je le. V obraz mu tega ne upajo povedati. Boje se ga, ker je orjak. Kar zdrobil bi ga, če bi mu kdo prišel v roke. V družbi ga imajo radi, ker imajo po navadi smeh z njim. Malih šal jim ne zameri, ali pa ne ve, da se šalijo na njegov račun.

»E, glej ga no Toneja, bo dež?« Tonej odloži težke klešče in prisede: »Ti boš pravil, da bo dež, ko smo pa v pasjih dneh!« reče malomarno in se obrne od soseda, ki kadi čedro, da posilijo Toneja skoro solze. (Tonej je samo enkrat pozikusil kaditi, pa se mu je uprlo.) Dim mu gre v oči in nos.

Spet se mu smejejo.

Prav tako drugi rovtarji. Saj so enaki tem dolinskim polizancem in bahačem. Toneja za-

užaljenem samoljubju proglasile za hudobneža. Ubogi Avrelj, sedaj boš gotovo čutil vse posledice mlade kipeče amazonske krvi.

Ako niste šle streljat kleče, zato ker ni bilo nobenega kavalirja, ki bi vam žrtvoval robec (kaj so moderne damice brez robčkov?), da bi nanj pokleknuile, spoznam iz tega, da vam ni bilo do streljanja, temveč, da bi v svoji notranji srednjeveški starokopitnosti uživale viteško dvorjenje svojih tovarišic.

Lepe ugotovitve, kaj?

Upam, da te ugotovitve ne bodo povečale vaše ošabnosti!

Niko Savélski.

Strt:

K blagoslovu

Veselo spo dekleta z jerbasi
z belimi prti pokritimi,
da blagoslovi jim dobri Bog jedila,
ki h blagoslovu jih neso.
Hren v spomin na ostre žablje
in pirhov rdečih pet
za ran Kristovih pet
in malo potice in par klobas.
Vse to neso vesela dekleta čez vas,
tja do kapelice sredi brez.

mo. Odšel je domov in se skrnil za skedenj. Iz žepa je potegnil listnico, vzel iz nje šop bankovcev in jih s tresočo roko raztrgal na koščke. In kot mladenič je stekel k hiši, prislonil lestvo in splezal po njej. Podrsal je z vžigalico, zažgal papir in vrgel na streho.

Nato je zlezl na tla in hitel v gozd. Stari Gregor je tekkel, se spotikal, se pobiral, dihala globoko in hropel. Šele ko ga je gozd objel v svoje naročje, se je ustavil in poslušal. Bilo je vse tiho...

Nič?... Tedaj je zaslišal zvon in vpitje. Zaslišal je rog. Takrat se je oddahnil in se nasmehnil. »Pravica še živi!...« Nato je poiskal drevo, si odpel pas in...

Mlada dva sta skočila iz goreče hiše...

Veter je vel skozi gozd, stari Gregor je visel in nočne ptice so se zaletavale v mrzlo truplo in ga narahlo pozibavale.

smehujejo, kjer ga le morejo, a proti njemu so kot najboljši prijatelji. Ko se smeh poleže, sede k Toneju Dolenčev France, dolg, suh človek in lepo počesan. »Tonej, midva sva prijatelja, zato boš povedal, ali si neumen, ali ne?«

Delavci so ostrmeli. V grozi so razširili oči. Vsak čas so pričakovali, da bo padlo. Dolenčev France je videl, da je napravil neumnost. Planil je s klopi in padel na staro železje. Vrvačev Tonej pa je stiskal pesti in se premagoval, da ga ne bi lopnil. Preddelavec je udaril na železno ploščo in naznanil konec počitka. Delavci so se hitro razšli. Tonej je tiho zaklel in odšel k strojem. Dolenčev France je ves pobit ležal zunaj.

Spet se je začelo delo v divjem tempu ob drdrajočih valjih, skozi katere so švigale žareče železne palice. Kot ognjene palice so. Vrvačev Tonej, ves orjaški stoji ob valjih s kleščami v rokah, pripravljen, da zgrabi žareči trak in ga potisne nazaj skozi valje. Mišice mu podrhteვა-jo, prah in znoj sta se zlepila na zagorelem obrazu. Tonej se je že privadil delu. Kakor stroj se giblje, dokler sirena ne oznanj konec dela.

Potem gre z rovtarji domov. Vedejo se, in govore kot po navadi, a od srca jim ta pogovor ne gre. Vsi so še pod vtisom dogodka z železarni. Boje se ga, njega orjaka. Govoriti morajo z njim, kot z detetom, da jim ne zameri. Toneju pa se ne pozna dosti, da bi bil drugačen kot po navadi. Kakor barka se ziblje mimo žagarjeve domačije in maha s kangljico v roki. Pri slapu si še natoči vode v klobuk in jo popije, nato pa zavije po strmi poti proti svojemu posestvu.

Dva dni so klicali Toneja v pisarno. Rekli so mu, da ga morajo odpustiti od dela, ker je močno ranil Dolenčevega Franceta in da je pretepanje v tovarni zabranjeno. Tonej je le na pol poslušal. Zdelo se je, kakor da se to njega nič ne tiče in da sploh uradnik ne govori z njim. Ne da bi kaj rekel, je vzel delavsko knjižico. Nato je obstal, da bi poslušal naprej. Šele uradnikov glas: »Odpravili ste, lahko greste,« ga je predramil, da je stopil skozi vrata.

Drugi dan je spet prišel na delo, a vratar ga ni hotel spustiti v tovarno. Sprl se je z njim. Nazadnje je Toneja ujezilo in dal mu je klobuto, da se je sesedel pri steni. Odšel je v tovarno, pa ni prišel daleč. Šest delavcev je planilo nanj, da so ga vrgli iz tovarne.

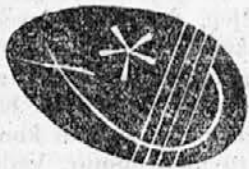
Po poti ob šumečem potoku je šele začel premišljevat vse skupaj. Pa je samo zaklel in pljunil. Da, vrgli so ga iz tovarne, saj se še dobro spominja: »Šronce, Matijčev, Kajžnikov in Skednova dva sta bila; sami rovtarji, drugače pa so tako prijazni z njim, podleži!« Tonej stopa po svojem posestvu, po stezi ob dobro obetajočem bobu. Tudi oves lepo kaže in proso. Na

krivenčastem drevju, ki raste pred hišo, so že mali plodovi. »Jeseni bo dovolj sadja«, si misli Tonej, »če le ne bo toče.« Potem še stopi v hlev k voličema in h kravam, pogleda prašiče, naloži svežega listja kozam in pogladi bele zajce v šupi, nato gre šele v hišo, kjer ga čaka žena z majhnim otrokom. Vsega je vesel in z ljubeznijo se oklepa tega doma, čeprav je v teh hribih in mu žito le s težavo raste. Njemu ta trud ne pomeni skoro nič, ker je hrust.

Na večer gre pogledat v svojo gmajno. Tiho gre po poti z vdrtimi kolesnicami. Mirno šume gozdovi pod večernim nebom. V dolini se blešči tovarna od stoterih luči. Tonej jo gleda. Tedaj se spomni na vse tisto, kar je bilo. — Dražili so ga, pa se je premagoval, da ni polizanca mahnil. V pisarni pa so mu rekli, da ga je nevarno poškodoval. Le kdo mora tako lagati? Seveda, rovtarji, da se bodo Dolencu bolj prikupili, ker ima precej besede pri delu. In nazadnje ga celo vržejo iz tovarne. Lepo! No, to si bo zapomnil! Sicer pa tako ni dosti velike izgube, če ne bo hodil več tja doli, da bi jim delal za tiste krajcarje! Saj ima grunt. Zemlja ga kliče!

V jeseni so v tovarni postavili plavž. Tonej je dobil ponudbo, da gre lahko delat, če hoče. Pa ni šel. Prav sedaj na jesen naj bi šel, ko ima največ dela! Še polovico pridelkov ni spravil z njiv.

Koncu septembra je Tonej napravil v gmajni kopo za oglje. V tovarno ga bo lahko prodal, ker ga rabijo za plavž. Vesel stopa okrog kop in vzame včasih svojega otroka v naročje, če ga pride žena obiskat, se igra z njim in mu poje. Vse mu gre po sreči. Rovtarji mu zavidajo njegovo pesem in jezi jih, da Toneju tako dobro gre. So pa pravili, da je malo trčen! Ko je sneg zapadel in ga je burja strdila, je šel Tonej na Korenščico z voloma spravljat hlode na Rovte, da bo drugo leto zopet lahko kupal oglje. Šel je za Božič je prišel domov k svoji ženi in otroku, ki mu bo kmalu lahko priganjal vole, ko bo oral po svojih njivah, da mu zraste kruh za družino...

O čitanju

Imamo dve vrsti čitanja: Človek čita zaradi trgovskih ali drugih praktičnih potreb ali pa more biti čitanje tudi zabavno izpolnjevanje prostega časa. Čitanje prve vrste nima prav nič skupnega s plodovi kulture, a drugo je kakor nekaj privilegij, nekaj izrednega, kar napravi življenje bogatejše. Ura takega čitanja je ura radosti in to pomeni beg iz ječe materialne okolice v carstvo misli in meditacije. Ne prinaša nam v hišo paradiznikovih konzerv, ampak napolnjuje prsi s čistim in zdravim zrakom.

Tako čitanje predstavlja za čitalca nenavaden čar.

Kitajski pesnik Huang-Šanku pravi: Izobražen človek, ki v treh dneh ničesar ne prečita, čuti, da je njegov govor brez vonja in mu ni prijetno, če se pogleda v ogledalo.

Čitanje zares ustvarja človeka. Čeprav to ni nikako kozmetično sredstvo, daje našemu licu mnogo več privlačnosti kakor katerikoli salon za olepšavanje. Koliko je lepih obrazov, ki pred našimi duševnimi očmi zblede po kratkem razgovoru in koliko je privlačnih osebnosti z navadnim obrazom, ki nas očarajo, kakor hitro izgovore le eno samo besedo. Takoj začutite, da je vaš sobesednik mnogo čital, da je inteligentno opazoval življenje, da misli o stvarih, o katerih govori in da na stvari originalno gleda. Tak človek vzbuja zaupanje in vam ugaja.

J.-k.-F:

Problem Jugoslavije po „anšlusu“

Zadnje dni veliko pišejo o priključitvi Avstrije k Reichu, o tako zvanem »anšlusu«. Pišejo pa ne smo naši listi, temveč tudi inozemski, saj se marsikatero država ta sprememba precej tiče. Tudi v državah, ki ne meje na bivšo Avstrijo, pazljivo gledajo na ta preobrat, kajti pojavile so se razne interesne sfere ravnotežja itd.

V zvezi s priključitvijo Avstrije k Nemčiji je nastalo mnogo vsakovrstnih problemov, mnogo ugibanj, želj, zahtev, ropotanja in šušljanja. Tako velikanska je ta zmešnjava, tako pisana, povsod otipljiva — skoraj bi rekel zanimiva z ene strani, z druge strani pa precej — kljub vsem zatrevanjem, kar dovolj tragična.

Na Čehoslovaškem imajo neke homatije. Hlinka je stopil v zvezo z drugimi manjšinami in si prizadeva, da bo v sedanjih kritičnih časih mogel doseči to, kar prej v tako imenovanih »normalnih« časih nikakor ni mogel.

Na Madžarskem se je s tem preokretom zelo ojačila nacionalno-desničarska stranka, kar se kaže na vseh koncih. V splošnem so na Madžarskem precej dovezetni za hitlerjevsko politiko, kar se je lansko leto enkrat že izkazalo.

Kar se tiče Jugoslavije, je za nas težko dobiti res pravo, objektivno ozadje vloge naših politikov v priključitvi Avstrije k Reichu. Prvič časopisi vsega ne morejo in ne smejo poročati, drugič je samega sebe najtežje kritizirati.

Čisto jasno je, da ne drži popolnoma, da obiska v Rimu in Berlinu ne bi imela nikake zveze z »anšlusom« ali da ne bi vplivala nanj. Seveda obstojajo — kot vedno — tudi o tem pretirana mnenja in govornice. Brez vsakega dvoma pa je, da smo dobili mi nekaka zagotovila o nedotakljivosti naših meja, da smo sigurno dobili tudi neke koncesije, nekako v zahvalo, že pred izvršitvijo anšlusa, in da so naši politiki torej vedeli za bodoče dogodke. Popolnoma napačno je mišljenje nekaterih, da evropski diplomati v splošnem niso bili pripravljeni na to, niti niso pričakovali tega in da je Nemčija vse presenetila. Res pa je, da so to prikrivali kjer so le mogli, da so se mogli rešiti z izgovorom: »Nemčija nas

je postavila pred izvršeno dejstvo«, ker si niso mogli pomagati, ko jih je nemška odločnost frpirala.

Toda to so sedaj dejstva: Avstrijo so zasedli Nemci. Bedasto in popolnoma brezplodno je jokanje in ropotanje za Koroško, ker Hitler tega ne bo nikoli storil, in če bi storil bi se mu smejala vsa Evropa in Nemci bi ga kaj čudno gledali. Kajti vsi Reichovci so trdno prepričani, da so vsaj do Ljubljane sami Nemci in bodo gledali, da se »združijo« z njimi; ne pa da bi sedaj nam odstopili Koroško!

V takih okoliščinah mora biti obrnjena pozornost na naše notranje politične probleme. Samo pogledjmo v Dravski banovini: Maribor, Celje, Ptuj, Prekmurje sploh in pa Kočevje. Pa Vojvodina in Banat! Izborno prapagando delajo hitlerjevci v Prekmurju in na Kočevskem, pomislite: v naši državi. Pa se ne poslužujejo nikakršnih demonstracij in razbijanj!

Če pogledamo na primer Čehoslovake, vidimo, da so res v zelo slabi strateški poziciji — težji kot mi — toda jaz bi dejal, da Čehoslovaškemu narodu — povdarjam Čehoslovaškemu narodu — ne grozi taka nevarnost kot nam. Čehoslovaki so neprimerno nacionalno močnejši, zavednejši, skupnejši, veliko bolj kakor mi. Saj je res, da smo mi vzdržali že tako silne pritiske, ki jih ne bi morda noben drug narod, toda zato ni treba sedaj držati križem rok.

Sedaj ni časa za osebne, koristoljubne načrte, sedaj je pač stvar mislim dovolj resna, da moremo vsi spoznati, da je edino pametno, da brez ozira na publo strankarstvo *ložno* zberemo vse moči za obrambo naših interesov in življenjskih pogojev. Take skupnosti pa imamo lepo priliko učiti se kakor nalašč sedaj ravno pri — Nemcih. Takega smisla za nacionalno pripadnost in skupnost nima noben narod v Evropi. Zato imamo mi še veliko težji posel, ker se borimo proti tako močnemu sovražniku, ki ima v nacionalnem, skupnostnem oziru in značaju toliko vrlin, da bi se najprvo morali učiti pri njem, potem se šele boriti proti njem!

Križanc Miloš:

KLIC GORA

I. poglavje.

Pozno popoldne je. Sonce mirno počiva nad gorami, da žarijo v vsej svoji lepoti, in meče ostro zarisane sence med bele, trde skale.

V gozdu je mračno, le sonce tu in tam prodira skozi goste krošnje dreves. Veter nalahko veje in listje šušti. Travnate bilke se majejo sem in tja, kakor bi se hotele klanjati materi zemlji, veličastvu gora, mogočnim deblom dreves in živim skalam, kot bi se hotele klanjati vsemu stvarstvu.

Vse naokoli pa se razliva prijeten vonj rdečih, modrih in bazalnih cvetic. Sveža, sočna tla pokriva mehka odeja planinskih rož. Višje gori med nedostopnimi skalami pa se košatije ponosne, redke planinke, snežnobehe — lepe.

Od blizu in daleč se čuje mladostni zvok in krik gorskih ptičev, ki mirno plavajo po hladnem gorskem zraku in prepevajo svojo pesem, ki udarja ob strme skale in odmeva v glasnih akordih. Sem in tja se oglasi tam visoko v zraku vrana ali pa zavpije krogar, ki si išče plena.

Med skalami in po grebenih vasujejo bahati gambi in nedolžne srne nemirno oprezujejo okoli sebe, skačejo s skale na skalo in se poče po grabah, v katerih se blešči pred nedavnim zapali sneg.

Tam za gostim grmovjem sedi pastirček in veselo, brezskrbno zroč v svet žvižga ljubko melodijo. Krog njega so razkropljene debelušne krave in čreda krotkih ovčic, ki se pasejo na trati. Mirno in leno zastavljajo korak za korakom, muljijo in prežvekujejo nizko planinsko travo.

Pod mogočnim hrastom leži krava in počiva. Najedla se je. Pastirček stopi k njej in jo na rahlo poboža po tolstem vratu ter ji zašepeta:

— Dobra moja Sivka, pridna! Si se najedla. Kaj? Ja, ja, sita si. No le mirna bodi, pa pridna.

Sede kraj nje in položi glavo na njen močan tilnik.

— Poslušaj Sivka! Kako lepo je tu v gorah, se ti ne zdi?

Sivka ga pogleda s svojimi velikimi, globokimi očmi in pritrdi z glavo, kakor bi razumela njegove besede.

— Da, Sivka, srečen sem tu gori. Ubog pastirček sem in vendar vedno vesel. Zakaj tudi ne? Veš Sivka — ji zašepeta pastir čisto na uho, — tebi lahko zaupam. Doli na vasi mi ni nič kaj všeč. Veš Sivka, ljudje so tako hudobni. Zato sem tako rad tu gori, tu med planinami. Veš Sivka, najraje bi ostal vedno med temi košatimi smrekami, med temi belimi skalami, med mojimi gorskimi prijatelji, velikani.

— Ja, Sivka, to ne more biti. Kadar moram odtod v dolino, ko zapade sneg, sem vedno tako žalosten, tako žalosten, da bi se najraje razjokal. Ah, Sivka, ti ne razumeš in ne poznaš mojih želja in mojega hrepenečega srca.

Zanimivosti

STENOGRAFSKI STROJI

Stenografija je nastala iz izkušenj in iz dejstva, da z navadno pisavo ne moremo hitro napisati svojega govora. To stremenje je že staro, kar vidimo tudi po tem, da beseda »stenografija« izvira od londonskega zdravnika dr. Wilisa, ki je živel koncem šestnajstega stoletja. Za njim se je pojavil cel niz stenografskih sistemov, od katerih je najbolj znan Gabelsbergov.

Kakor hitro so se pojavili prvi popolnejši stroji, so ljudje skušali, da napravijo tudi stroj, ki bi stenografiral. Delalo se je v glavnem na tem, da bi se stenografija mehanizirala. S časom so sestavili mnogo stenografskih strojev, ki sličejo pisalnim, samo s to razliko, da imajo samo nekaj tipk. In prav v tem je bila težava: če je malo tipk, je treba kombinirati mnogo črk, kar je izzvalo težkoče.

Ko je Edison iznašel fonograf, so se pojavili tudi diktafoni. Uporabljajo jih sicer še danes, vendar se niso udomačili. Med poizkusi, ki so jih delali, da bi hitreje registrirali živ govor, je tudi zelo nenavaden aparat: to je »glosograf«, ki ga je zelo večje, ali zastoj, sestavljen inženir Amadeo Gentili. To je aparat z nekoliko jezički, ki se stavijo v usta. Ti naj bi zaznavali gibe, potem katerih bi se črtala na filmu krivulja. Toda tudi ta ni trajal dolgo. Vendar je zmagala stenografija in pisalni stroj, oziroma človek je premagal stroj. Stroji niso mogli nadomestiti hitrih prstov stenografa in strojepiske. Na tem polju še vedno vlada ročno delo.

(Neue Freie Presse)

Medtem so se krave in ovce napasle in polegale okoli pastirčka. Videti je, kot da ga verno poslušajo, kot da željno požirajo vsako njegovo besedo. Pastirček vstane in pravi sam sebi:

— Kaj bom žalosten, kaj mi mar? Med kito divnega cvetja se kaj rad vrine kak slab cvet — po lepih, vročih sončnih dneh si zaželim blagodejne mokrote. Trdi, mrzli, hudi zimi sledi vse oživljajoča, polna prebujenja in vstajenja, večno lepa vigred.

— Moje prijateljice, zapojem vam raje nekaj lepega, moje najljubšo pesem.

Nasloni se ob deblo, pogleda proti planinam, za katerimi baš zahaja sonce. Njegov čisti glas vzkipi in veter odnaša mili zvok, pobožno molitev k njim, planinam, K Bogu.

— Hej, Mihec! Čas je, da prideš! Večeri se. Pomolzi ti je še treba! — zakliče pastirica, stoječa na pragu bližnje kočice.

— Jo, jo! No, moje prijateljice, pravi ovčicam in kravam, vstanite! Niste slišale Mince, kaj je rekla? Hee, ti Rjavka, čuješ? Vstani! Ne bodi no lena. Pa ti Šeka, kaj je s teboj?

Kmalu jih spravi v red. Ubogajo ga. Vedno je dober z njimi, rad jih ima.

Lepo so se uvrstile. Spredaj ovce, med njimi pastirček, zadaj pa telički in krave.

Pastirček se zagleda v skalnate vrhove. Otožen smehlja trenutno zažari na njegovem licu, a že se zresni in žalostno mu splove pogled proti dolini. Jesen je tu. Zapustiti bo moral to toliko drago mu višavo in vrniti se v vas.

POTROŠNJA ČASOPISNEGA PAPIRJA

Po najnovejših statistikah je letna potrošnja časopisnega papirja v različnih državah približno taka: Na prvem mestu je Anglija, v kateri pride na enega prebivalca letno 26.07 kg papirja, za njo pridejo U.S.A. z 21.76 kg in Avstralija z 19.20 kg. Za temi državami, ki v njih vlada angleški jezik je prva Argentinijska z 12 kg. Šele za njo pridejo nekatere evropske države, od katerih je na prvem mestu Holandska z 11 kg, nato Francija z 8.60 kg. Za Francijo stoji Japonska s 5 kg, šele za njo pride Nemčija s 3.26 kg. Na koncu tabele je Italija z 1.63 kg in SSSR z 1 kg.

(Paris-Soir)

SOJA, RASTLINA ZA VSE

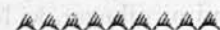
V bližini mesteca Neshwilla se bavi nekaj kemikov in botanikov s stvarjo, ki ni tako nova, kakor bi se zdelo na prvi pogled. Gre za to, da se iz sojinih bobov proizvaja mleko, ki se v ničemer ne razlikuje od kravjega. Poleg tega se zdi, da se bo tem znanstvenikom kmalu posrečilo, da iz sojinih bobov napravijo še mnogo drugih koristnih stvari, kakor je meso, kava in razne snovi, ki se uporabljajo v avtomobilski industriji. Med znanstveniki je tudi Kitajec dr. Filip Šen, ki je izjavil, da se tu v bistvu ne dela na novi stvari. Sojino mleko je bilo znano Kitajcem že pred tremi tisoči leti. Toda danes bi se moralo na tem mleku še marsikaj popraviti, da bi doseglo kvaliteto in okus pravega mleka, posebno pa bi bilo treba neutralizirati neprijeten vonj.

Neshwillski kmetijski institut dela že dvajset let in treba je bilo mnogo časa, preden so iz soje, ki je dobra za hrano goveda, napravili koristno živilo tudi za ljudi. Poizkusi so se vršili najprej na podganah. Hranili so jih izključno le s sojinim mlekom in dosegli so odlične rezultate. Tako je bilo potrjeno, da je sojino mleko zelo redilna hrana. Danes se to mleko proizvaja že tako popolno, da ga je težko ločiti od pravega.

Pomen doseženih rezultatov je v tem, da se more sojino mleko proizvajati ceneje kot kravje, ki se pasterizira v mlekarnah. Sojino mleko ne vsebuje bacilov, ki se iz običajnega mleka odstranijo s pasterizacijo. Sojino mleko vsebuje sicer manj apnenca kot kravje, a ima na drugi strani zopet več dobrih lastnosti.

Poleg mleka v Neshwillu so iz soje dobili surogat mesa, sladoled, kakavno mleko in sir, ki je mnogo cenejši od švicarskega in vsebuje precej več proteina kot kaka druga, kemikom znana snov. Iz odpadkov se pridobiva trda masa, ki jo bodo z ozirom na to, da je lahka in odporna, lahko dobro uporabili za izdelovanje avtomobilskih karoserij.

(American Magazine)

IZ ŠOLE

— Gospod profesor, obljubili ste, da nam boste predavali o možganih!

— Nemogoče! Ta teden imam nekaj drugega v glavi!

PROFESOR PRIRODOPISA ODHAJA V POKOJ

— Dragi dijaki, jaz odhajam v pokoj in poklanjam svoj herbarij dijaku, ki se za to zanima. Kdo ga želi?

— Kaj, vi Kersnik, se zanimate za botaniko?
— Ne jaz, gospod profesor, ampak moji zajci!

V današnji številki je nagradna križanka. Za pravilno rešitev so razpisane tri lepe knjižne nagrade. — Pošiljajte rešitve!

Oko mu obvisi nad mogočnimi vrhovi grebena, nad katerimi se pode megle in oblaki. Zaskrbi ga.

»Hm, nevihta bo.« Hitro skoči proti koči, spravi živali v hlev in pokliče Minco.

»Hej, Minca, čuj! Nevihta bo. Greben je v oblakih!«

Minca, ki je stala ob ognjišču in kuhala koruzne žgance, prihiti na prag in pogleda proti vrhovom planin. Med tem so se oblaki razpredli in pokrili greben in bližnje vrhove. Sprva se sliši grmenje le bolj iz daljave, ki se z vso naglico bliža. Bliski trgajo nebo na dvoje, grom hohni. Močan in razdirajoč veter pripiha od zahoda in pripodi goste, temne megle v nižino. Nevihta je tu.

»Mihec, pojdi, pomolzi krave! Pa brž!«

Mihec jo uboga, hitro skoči v stajo, pomolze krave in se vrne v kočico.

Stemnilo se je. Planine je zagrnila temna noč, polna strahov in prikazni. Burja poje svojo neusmiljeno pesem, maje drevje, da pokajo veje in se z velikanskim trščem odbija od skal.

Minca in Mihec sedita pri ognjišču, na katerem se kuhajo žganci, njuna vsakdanja, preprosta jed. Temno je v izbi. Le iz kamina šviga plamen veselo prasketajočega ognja in meče skrivnostne sence na že zastarelo pohištvo.

Minca postavi večerjo na mizo. Med hlastnim zajemanjem pogleduje Mihec s skrbjo skozi okno.

»Vsak čas se bo vlilo.« In še preden je skončal zadnjo besedo, se jo močno zablistalo in tresčilo.

Vsula se je ploha in debele dežne kaplje so jele padati in trkati ob šipe. Ob močnih sunkih vetera se je vsa hiša stresala.

»Si še lačen, Mihec,« je vprašala Minca.

»Nič več, le malo poplaknil bom z mlekom.« Stopil je k omari, jo odprl in vzel latvico mleka. »Hm, to se prileže,« pravi, srkajoč belo tekočino.

Zunaj je nevihta divjala dalje. Bliskalo se je vedno pogosteje in od časa do časa tudi tresčilo. Mihec je legel na slamnato ležišče in nemo zrl v strop. Minca pa je pospravila in ocedila kuhinjo, zapahnila duri in se umaknila v svojo kamrico.

Ogenj v kaminu je polagoma ugašal, v izbi je postajalo vedno temneje. Le kadar se je zablistalo, se je razlila svetloba in osvetlila najtemnejše in najbolj skrite kotičke.

(Dalje prihodnjic)

ANEKDOTE

SAMOGOVOR (ŽIVLJENJSKA FILOZOFIJA)

Žalostno je na tem svetu... Ljudje so tako sebični... Vsi mislijo le nase... Le jaz mislim nase...

* * *

Francoski slikar Hyacinte Rigaud (1659 — 1743) je bil zelo odkritosrčen in je vsakomur povedal svoje mnenje v brk. Nekoč je slikal nališpano damo, ki mu je navsezadnje še očitala, da njegove barve niso dovolj živahne.

— »Krivico mi delate gospa,« je odgovoril mojster, »saj vendar kupujem barve pri istem trgovcu kot vi.«

Nič več se nista videla...

* * *

Jonatan Swift, duhovnik, zdravnik, pesnik in dovtipnež, je nekoč govoril s prižnice številnim in tudi precej izbranim vernikom:

— Zavreči je treba napuh. Tega zla so na svetu tri vrste: napuh stanu, napuh bogastva in napuh duha. O poslednjem danes ne bom govoril, ker med vami ni nikogar, ki bi mu mogel po pravici očitati ta greh!

* * *

Pri Ibsenu, norveškemu pesniku in dramatik (1828—1906) se je nekoč oglasil mlad lirik s prošnjo, da bi ocenil dve pesmi, katera izmed obeh je boljše.

Lirik čita prvo, Ibsen vdano poslušal. Ko hoče pričeti z drugo, zamahne Ibsen z roko in pravi:

— Kar pustite! Druga mora biti boljše od prve!

* * *

Sloviti pianist in komponist Eugen d'Albert (rojen 1864) je bil že večkrat poročen, ko se je vnovič oženil z ameriško pianistinja Terezijo Carreno, ki je tudi stopila tretjič v sveti zakon. Tako sta pač pripeljala nekaj potomstva iz prejšnjih zakonov, nekaj se jima jih je rodilo v tem zakonu in zelo težko je bilo vedeti, v kakšnih sorodniških odnosih so si otroci med seboj. Kadar so se otroci sprli, je Albert kar pobegnil z otroškega bojišča in prepustil pomirjevanje svoji energični Tereziji.

Tako je nekoč ušel z bojišča v svojo sobo in ves obupan klical:

— Tereza! Pomagaj! Moji otroci in tvoji otroci pretepajo najine otroke!

* * *

Češki humorist František Rubeš (1814—1853) se je v mladih letih učil igranja na harfo. Sosed mu je hotel nekoč nagajati, pa ga je podražil:

— Dragi Franto, vi igrate kot David, samo tako lepo pa ne!

— Vi pa, se je odrezal Rubeš, govorite kot Salomon, samo tako pametno pa ne!

* * *

Voltaire je bil nekoč na pogrebu.

— Kakšen je bil govor ob grobu, je vprašal znanec.

— Kot meč Karla Velikega, je odvrnil Voltaire.

— ?

— Dolg in plitev, je dopolnil.

* * *

Nek nepomemben pisatelj bi rad zaslovel in prišel do »imena«. Pisal je Dumasu, ki je bil takrat prav na višku svoje slave in ga prosil za pomoč in sodelovanje pri neki drami.

Dumas mu je odgovoril:

— Žal mi je, a z vami ne morem sodelovati. Saj vendar ne gre, da bi konja in osla vpregli v isti voz!

Pisatelj mu je odgovoril:

— Gospod, kako ste se drznili imenovati me — konja?

Kmalu nato sta bila oba pisatelja največja prijatelja.

Lars Hansen:

Če se prepirata dva...

Trije možje so potovali preko dolgega ledenika. Njihovi obrazi so kazali mrko odločnost. Ustavili so se, kajti pot jim je zaprla široka razpoka v ledu. Bila je globoka najmanj sto čevljev in njene stene so bile popolnoma navpične.

Didriksen, ki je bil nekak vodja, se je ozrl in predlagal, naj bi nekoliko počili in kaj pojedli.

»Če se hočemo pretolči do Alkhorna, moramo biti pri polnih močeh. Saj vesta, da pot od Green Harboura do Alkhorna ni šala. Posebno sedaj ko so razpoke skoro neprehodne.«

Odložili so prtljago. Puške so prislonili na veliko ledeno skalo. Iz nahrbtnikov so privlekli presušenega jelenjega mesa, kruha in konzerve.

Karl Elliasen je pripravil nož, da bi odprl konzerve, toda Hakon Karlsen mu ni pustil.

»Pusti to,« je dejal, »ne razsipajmo s provijanatom! Nič ne vemo, kdaj bomo srečali ljudi, ko so ledne razmere sedaj zelo slabe in nevarne.«

Možje so počivali in jedli kako uro. Nato so nadaljevali svoje težko, samotno potovanje. Bilo je mrzlo in smučiči so drsele lahko in tiho. Toda možje, ki so poznali življenje tu gori v polarnih krajih, so se le počasi premikali. Bili so previdni, kajti vsak trenutek bi lahko kdo zdrčal v nevidno razpoko v ledu in nikoli več bi ga ne našli. Ko so se vzpenjali po zadnji vzpetini, je Didriksen položil prst na usta in se ustavil. Sključil se je in se počasi plazil dalje. Ostala dva sta mu sledila. To, kar je Didriksen videl, jim ni bilo nič novega. Bil je čisto navaden beli medved. Stal je na ledeni plošči, le kakih trideset metrov od grude, za katero so se skrivali naši možje. Ostalima dvema ni šlo v glavo, zakaj je bil Didriksen tako previden. Stvar se jima je zdelala kaj enostavna. Medved je bil tako blizu, da ni bilo treba nič drugega, kot dvigniti puško in ustreliti. Karel je dvignil puško in nameril, Didriksen je odmahnil z roko in zašepetal:

»Medved ima med šapami tjulna. Pazita, ko se bo premaknil, ga bosta videla.«

Čakali so trenutek, nato se je medved vzravnal in stopil nekaj korakov naprej. Didriksen je imel prav. Tjulenj je dvignil glavo. Velike, temnozeleno oči so sledile medvedu, ki je z malimi koraki mirno hodil sem in tja. Zdelo se je, da je na svoj plen popolnoma pozabil.

Tako so minile minute. Tiho, previdno se je tjulenj obrnil proti vodi, ki je bila oddaljena kakih dvajset metrov. Naenkrat je napravil majhen skok, nato je zopet mirno obležal čisto mirno, nepremično, kot bi bil mrtev. Toda ostro oko bi lahko na njegovem telesu opazilo komaj vidno trepetanje. Oddaljenost med živalima je bila kakih štiri metre, sedaj se je pa povečala, kajti tjulenj je napravil zopet skok proti vodi. Možje so bili že skoro prepričani, da se bo rešil.

Tedaj se je pognal medved z dvema velikima skokoma k mali živalici. Premišljeno se je vlegel poleg plena na tla. Nato je s šapo udaril nalahno po njej, da se je zavalila zopet proč od vode. Nato je šel za njo in jo mirno vzel med svoje velike šape.

Zdelo se je, kot bi hotel tjulnja ljubkovati. Z dolgim temnordečim jezikom je oblizoval prijazno žival, prav tako kot dela mačka s svojimi mladiči. Toda pri tem je godrnjal.

Nekaj časa se je igral s svojim varovancem, nato pa je odprl ogromno žrelo, da so se videli beli zobje. Tako je stal malo časa nad plenom. Končno je zarjovel in položil zobe okoli tjulnjevega tilnika, toda samo nalahko, čemur so se možje za ledom čudili. Nato se je dvignil na zadnje noge in s cepetajočim tjulnjem v zobeh se je bližal lovcem. Hakon je dvignil puško, a Didriksen mu je zopet prepovedal streljati: »Ne streljaj, dokler ti ne ukažem!«

Medved se je vlegel kakih deset, petnajst korakov od naših lovcov. Tam je zopet spustil svoj plen na tla. Tjulenj je svoje velike, temne oči proseče upiral v medveda, ki pa mu zopet ni posvečal nikake pažnje. Pustil ga je na miru in se oziral na vse strani.

Didriksen je zašepetal: »Ostanimo čisto mirni. In če bo šlo tako, kot mislim, bosta doživela nekaj, kar je pač vredno čakanja.«

Karl in Hakon sta si takoj mislila, da je moral Didriksen nekaj opaziti, toda kaj naj bi to bilo, si nista mogla misliti. Smehljala sta se dvomeče, kajti menila sta, da imata vsaj tako dobre oči kot Didriksen. Toda ostala sta mirna in čakala, kot jima je Didriksen dejal.

Didriksen je položil puško v odprtino med dve ledeni grudi. V naslednjem trenutku se je prikazal izza velike ledene grude velik medved. Šel je mimo naših mož pet korakov daleč. Karel in Hakon sta se spogledala, to je bil torej vzrok, da jima Didriksen ni dovolil streljati.

Medved jih ni zapazil. Prvič ker je veter vel v tako smer, da jih ni mogel zavohati, drugič, ker ni videl nič drugega kot prvega medveda z tjulnjem. Možje so videli, da sta se medveda zagledala. Drugi je bil velik, rumen star samec, mršav in sestradan, medtem ko je bil prvi debel, z bleščečebelim kožuhom. Če je tjulenj prišel na to, da je zašel med dva ognja, najbrž ne bo držalo, toda na vsak način je napravil nekaj zelo pametnega. Vrgel se je naprej, tako, da je sedaj ležal sredi med obema medvedoma. Takoj se je v medvedih prebudil roparski nagon. Oba sta se vrgla na tjulnja, vsak s svoje strani. Udarila sta skupaj in strašno renčanje je napolnilo zrak. Napadla sta se z zobmi in kremplji in beli sneg okoli njiju se je pordečil od krvi. Didriksen je položil puško ob ramo in medved z belim kožuhom se je zgrudil mrtev kot kamen. Drugi se je vrgel nanj, da se je Didriksen moral podvizati in hitro vtakniti v puško nov naboj. Trajalo je samo trenutek, da je znova zagrmelo in rumeni medved je ležal mrtev preko belega.

»Čisto bi nam pokvarila kožuhe če bi pustili, da bi se dalje pretepala,« je dejal Didriksen in šel k živalima.

»Moram si ogledati ubogega tjulnja.« Ta je ležal nepremično in buljil navzgor k možu, ko se je ta sklonil nadenj. Nežno je položil roko na živalco. Čutil je, kako je trepetala. Karel in Hakon sta pričela medveda odirati, med tem ko je Didriksen sedel poleg tjulnja. Nato je poklical tovariša in jima pokazal, da na tilniku živali ni bilo sledov medvedjih zob. Nad tem so se vsi trije zelo čudili, kajti videli so, da je medved držal tjulnja v gobcu in ga nemilo stresal. Nato je rekel Didriksen: »Pomagaj ti bom, mali.«

Tjulenj je strmel v možje z prestrašenimi očmi in se ni premaknil. Tedaj ga je Didriksen nežno plosknil po zadnji plati. Tjulenj je skočil nekoliko naprej in na ta način ga je mož poganjaj počasi na rob plošče in ga potisnil doli. Tedaj se je zdelo, da je tjulenj vendar razumel, da je rešen. V tistem trenutku, ko se je znašel v svojem pravem elementu, se je potopil tako hitro, da je voda brizgnila visoko v zrak. Nekaj sekund na to je prišel zopet na površje s — kakor je trdil Didriksen — strašno zaupljivim obrazom.

Možje so pomahali s čepicami in Karel je zaklical: »Zbogom, mali! Drugič pa pazi, da te medved zopet ne ulovi, ker potem ti ne bo več pomoči!«

Medtem ko so se možje bavili z odiranjem medvedov, je ostal tjulenj ob ledeni plošči in večkrat se je dvignil iz vode, kot bi hotel reči: »Lepa hvala za pomoč!«

Prevedel: A. V.

Bombna in lovska avijatika

(Nadaljevanje)

Radi pomanjkanja, odnosno izčrpanja goriva ni mogoče, aretira na prvem aerodromu, da vzame s seboj potrebno količino goriva in takoj nadaljuje let na svoj izhodni (bazični) aerodrom. To je potrebno, ker so aerodromi in letalske edifice na njih vedno znova pripravljene na najverjetnejše nasprotnikove napade. Iz tega razloga morajo biti aerodromi stalno posedeni s stalno posadko, da morejo takoj stopiti v akcijo. Tudi za ta tip lovske avijatike, razmeščene po raznih aerodromih v raznih smereh in s ciljem gonjenja in napadanja sovražnih zračnih ekspedicij velja načelo, da se celokupna sila enega aerodroma in ene smeri nikoli ne sme dvigniti vsa, marveč je tudi tu potrebno, da ostane (vsaj!) $\frac{1}{4}$ v stalni pripravljenosti. Ako ima ena lovska grupa v svojem sestavu 4 eskadrile, morejo v tem slučaju odleteti 3, a četrta ostaja v rezervi in iz proste pripravljenosti ali pa iz pričakovanja eventualnosti prehaja v strogo pripravljenost ali pripravljeno pod orožjem, kar v celoti odvisi od karakternih lastnosti nasprotnikovih in njegovega načina napada ali borenja. Ako ima grupa v svojem sestavu 3 eskadrile, ostaja ena v rezervi. Jasno je, da ostanejo v rezervi samo taki aeroplani, ki morejo startati vsak trenutek, kajti samo taki aeroplani predstavljajo stvarno moč, s katero je mogoče ne samo računati, marveč tudi razpolagati v danem trenutku in situaciji, ki jo trenutek predstavlja.

Čeprav se je še pred nedavnim vodila velika polemika o tem, ali bo v bodočnosti imel prvenstvo lovski aeroplan enosed ali večsed, je videti, da bo v zračni borbi preko dneva obdržal prvenstvo lovski enosed z vsemi svojimi dobrinami in slabimi stranmi. Veliko pa je pač vprašanje, ali se bo mogel obdržati z enim samim motorjem. Za vsako ceno pa mora obdržati prednost pred aeroplanom za dnevno bombardiranje. Nasprotniki lovskega enoseda — in teh danes ni malo — pravijo, da radi svoje velike brzine ne more več manevrirati odločno in hitro. To je točno. Pri vprašanju oborožitve pa bomo videli, ali je danes še potrebno tako in drugačno manevriranje, kakršnega poznamo v svetovni vojni.

Zelo je verjetno, da bodo dvosedi za borbo še nadalje ostali v uporabi (Potez 63!). Po vsej priliki pa se ne bodo uporabljali za dnevno, temveč za nočno borbo, ker brzinsko nekoliko zaostajajo za lovskim enosedom. Poleg tega pa imajo tudi še nekatere druge lastnosti, ki jih lovskih enosed nima. Dani pa so pogoji, da bodo ti aeroplani v večini slučajev dali dobre rezultate. Poleg tega pa se morejo za nočno bombardiranje uporabiti tudi tisti aeroplani, ki se vsled svoje nedovoljne brzine preko dneva ne smejo pojaviti nad fronto ali nad zaledjem, da bi ne utrpeli velikih izgub. Če je tako, da se bodo za nočno bombardiranje uporabili aeroplani z manjšim brzinskim zaostatkom kot je to potrebno za dnevne akcije, je povsem naravno, da bodo dvosedi, čeprav z brzinskim zaostatkom za lovskim enosedom uspešno uporabljeni in bodo mogli doleteti vsem zahtevam.

Še en tip aeroplana poznamo, za katerega pa mislijo mnogi, da spada v vrsto lovskih aeroplanov. To je aeroplan dvosed ali trosed za akompanacijo bobnih formacij ob priliki akcije. Ta aeroplan ne spada v nobenem slučaju v vrsto lovskih aeroplanov, temveč v grupo aeroplanov, ki služijo izključno za akompanacijo dnevnih bombardirjev. Kajti, kadar začne borbo, ne manevrirajo kot lovski aeroplani, temveč ostajajo poleg formacije, ki jo ščitijo.

Ta način dnevnega bombardiranja z zaščito specialnih aeroplanov je bil uporabljen v slučajih, da bombarderji niso razpolagali z zadostno brziho ali zadostnim orožjem. Danes pa morajo akompanacije z ozirom na veliko brziho in do-

bro oborožitev odpasti. Odpasti morajo tudi radi protiaeroplanske artilerije, ker ti aeroplani v mnogočem otežkočajo izbegavanje posledic z zemlje, ker tvorijo formacijo večjo in neokretnejšo, kar ima za posledico otežkočeno manevriranje in mnogo večje in občutnejše izgube kot sicer.

Čeprav ima učinkovitost dnevnega bombardiranja za osnovo postopek v masi radi povečane tonaže v bombah, morajo bombne ekspedicije, zahvaljujoč se današnji brzini, odkloniti akompanacijo iz razloga, da ostanejo čim okretnejše, da morejo manevrirati čim bolje in uspešnejše ter da utrpijo čim manj izgub od strani protiaeroplanske artilerije.

Z ozirom na veliko brziho morejo aeroplani za dnevno bombardiranje v zelo kratkem času preleteti (obleteti!) teren, ki je dobro organiziran proti zračnim napadom in nadleteti manj organiziran teren. V tem slučaju bombnim formacijam akompanacija ni niti potrebna, ker se bombardiranje vrši samo na slabo zaščitene predele in to iz razloga, da se nasprotniku prepreči možnost razporeditve lovske avijatike in obrambnih sredstev po celotnem teritoriju. Na ta način more avijatika za dnevno bombardiranje s svojo veliko brziho kot v času mobilizacije in koncentracije, prav tako v času operacij izvesti svoje akcije na zelo velike razdalje. Z današnjo brziho postaja avijatika za dnevno bombardiranje odločujoči faktor kot v materialnem, tako še mnogo bolj v moralnem oziru, in taki avijatiki tolikšne brzine, je akompanacija nad sovražnim teritorijem nepotrebna. Aeroplani-spremljevalci, bilo kot neka vrsta lovskega aeroplana, bilo kot neka vrsta bojnega aeroplana, postajajo sami po sebi odvisni in nepotrebni bombni avijatiki, ki je dovolj hitra.

V borbi predstavlja morda največjo važnost oborožitev. Predvsem gre tu za lovski aeroplan, ki je s svojo doseganju oborožitvijo skoro brezmočen proti večjim letelim edificam. Vsekakor je jasno, da ni mogoče ostati samo pri strojnica. Kakor danes avijatika ne more imeti samo enega tipa aeroplana, prav tako tudi ne more privzeti samo enega tipa orožja. Tega ni niti v vojski, niti v mornarici in je razumljivo, da ne more biti tako tudi v avijatiki. Najmanjši in največji aeroplan se ne moreta boriti z istim orožjem, prav tako se v mornarici ne moreta boriti največja in najmanjša bojna enota z istim orožjem. Da je to točno, nam dokazujejo neshetni primeri iz vojne zgodovine vseh časov. — Že v teku svetovne vojne je bila avijatika oborožena s topovi (Becker cal. 20 mm, Erchart cal. 20 mm, Krupp cal. 37 mm, francoski automatski top cal. 37 mm i. t. d.). Pozneje pa so bili topovi izvrženi in danes se pojavljajo znova in z njimi zelo zanimiva gledanja in polemike. Kljub temu, da še problem lovskega aeroplana s topom ni dokončno rešen, imamo že aeroplane, opremljene s topovi n. pr. poljski P. Z. L. 24, francoski Mureaux 115 RZ, Mureaux 180 cz, Loire 46 ct, Dewoitine D 372, Potez 63, novi nemški Heinkel i. t. d. Iz razprav v različnih letalskih publikacijah (Flight, L'ala d'Italia, Rivista aeronautica, Flug-sport itd.) je videti, da so bili doseženi rezultati zelo dobri, kar je imelo za posledico serijsko fabrikacijo (n. pr. v Poljski). — Ekstremni elementi, ki se izjavljajo za top, pravijo: velika točnost streljanja s stabilnim orožjem v osi aeroplana, velika korist eksplozivnih nabojev z ozirom na eksponirane površine bombnih aeroplanov in nadmoč eksplozivnih projektilov nad probojnimi projektili — vse to so tisti faktorji, ki prinašajo lovskega enosedu s topom sigurno zmago nad katerikoli drugim tipom aeroplana.

(Dalje prihodnjč)

IZ NAŠIH ZAVODOV

I. DRŽ. REALNA GIMNAZIJA V LJUBLJANI

Table-teniški dvomatch sta odigrala 21. marca 8. a) in 7. a) razred. Osmošolci so ga v postavi: Žulič, Klanjšček, Pirkmajer, Česnovar, odločili v svojo korist s 3:1.

Sedmošolci (Furlan, Korošec, Babšek, Batič) so sicer pokazali lepo igro, vendar pa so bolj izvežbani reprezentanci 8. a) podlegli. Tudi v dublu je zmagal par Žulič—Klanjšček nad parom Batič—Babšek s 3:1. Končni rezultat je torej 4:1 za osmošolce.

pt.

III. DRŽ. REALNA GIMNAZIJA, LJUBLJANA

V našem društvenem življenju vlada precej živahno ozračje. Šahovski odsek kola trezne mladine ima ob torkih in petkih šahiranje, ki ga izredno dobro posečajo. 18. marca je bil brzotur-nir. 24. marca je predaval g. prof. Bojc, vodja tega društva o španskih mestih. Predavanje je bilo dobro obiskano. Takih predavanj je bilo več. Vsak mesec skličejo enkrat ali dvakrat glavno sejo. V celem društvu zelo dobro dela. Ferialni savez je sicer tih, toda pripravlja pod skrbnim vodstvom g. prof. Raiča češkoslovaško akademijo, ki bo 9. aprila ob 8. zvečer. Spored bo zelo obsežen. Jadranska Straža menda še spi zimsko spanje. Prirodoslovni krožek smo hoteli znova sestaviti. Toda radi izgovorov in predsodkov ne bo dosegel niti embrionalnega stanja. Drugače se dela pri Rdečem križu. Tu sestavljajo pod vodstvom g. prof. Ovna načrte, ki bodo baje dobri, če se bodo uresničili. Začel je tudi s predavanji. Najprej je predaval hrabri alpinist Hrovat Jožek o smereh na Triglav. Predavanje je opremil s skioptičnimi slikami. Bilo je dobro obiskano. Drugič je govoril naš popularni Mitja Demšar. Že lansko leto je predaval o temi: »Atmosfera in njeni plini.« Kljub dobremu predavanju je dosegel le političen prepir, ki je bil neprimerno plačilo za njegov trud. Letos se je drugič javil pri P.R.K. z drugim dvodelnim predavanjem: Razvoj kirurgije. Smola je res smola. Predavati bi moral 18. marca — udeležba pod kritiko. (Reci in piši 3 poslušalci.) In še drugi sunek: od višje instance je prišel ukaz: »Neprimerno črtaj in projiciraj dostojne slike!« Mitja se je jezil. »Ali je prerezan želodec nedostojna slika? Slike so vendar take, da bi bile za božjo pot!« Tako se je pridušal. No, predaval je zopet v petek. Udeležba samo 15 ljudi in g. profesor vodja. Da ni bilo cenzure, se je Mitja zahvalil prvemu aprilu. Za predavanje naj mu bo vsa čast in hvala, saj se je zelo potrudil.

Ilirikus.

POROČILO DRŽ. UČITELJSKE ŠOLE

Četudi ni bilo z našega zavoda že toliko časa nobenega glasu, vedite, da tudi mi ne spimo.

Na zavodu imamo svoj orkester, ki je že dvakrat z uspehom nastopil v javnosti in to na dijaškem nastopu v operi in na »Izseljeniški akademiji«. Obetajo se nam pa nastopi tudi drugje.

Pa tudi vsa društva na zavodu kaj živahno delujejo.

Jadranska straža pripravlja izlet na naš lepi Jadran in v ta namen že sedaj zbira primernih sredstev.

Pod okriljem Podmladka Rdečega križa deluje komaj pred mesecem dni ustanovljeni Dramatski odsek, ki zelo plodno in živahno deluje, tako da homo lahko v kratkem gledali sadove njihovega dela.

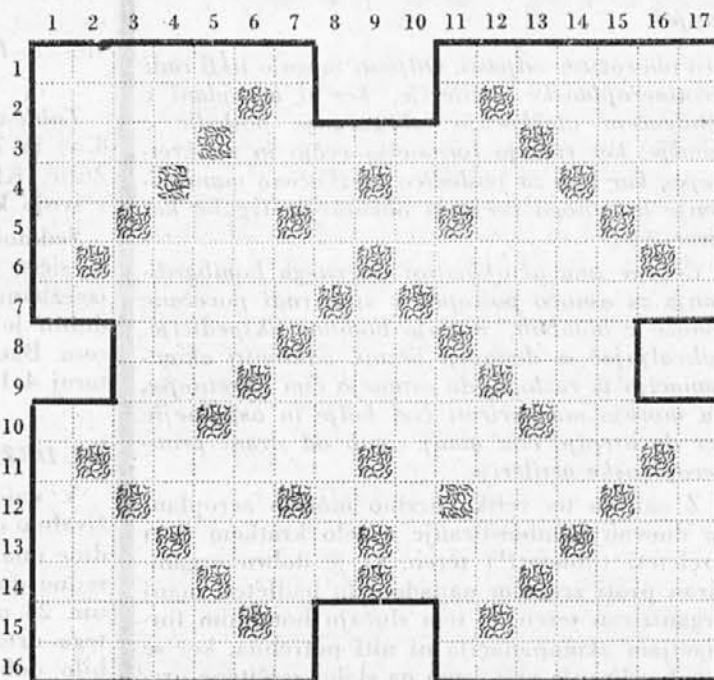
Udruženje učiteljskih tudi lepo napreduje. Članom udruženja so na razpolago razni časopisi in revije. Vsak drugi petek pa je predavanje. Pred nekaj dnevi je bil ustanovljen Literarni krožek, ki si je predvsem nadel nalogo, da bi organiziral na zavodu razne proslave.

P-c

Vodoravno:

1. Zasedeno slovensko ozemlje — pripadnik bosanske krivoverske sekte. 2. Jed — samoglasnik — samoglasnik — mesli. 3. Pečenje — nemogoča stvar — plin. 4. Žensko ime (okrajšano iz Bogomila) — zarotniška organizacija »Kapucarjev« v Franciji — mesto na Aljaski — AKI. 5. Nota — FRO — Čapkova drama — časovna enota — medmet. 6. Samoglasnik — priprava — otok znan po svojih gejzirih — samoglasnik. 7. dežela, pokrajina (arabsko) — 500 (lat.) — prst. 8. Vera (turško) — Rešite naše duše (angleška kratica) — vsebina (3. sklon). 9. Znamenito arheološko najdišče v Sloveniji (2. sklon) — italijanski pesnik — nemški nedoločni zaimek. 10. Egipčansko božanstvo — žensko ime — jugoslovanska reka. 11. Glasbena kratica za: tiho — nova letina — ameriška ujeda — kratica za srednji spol (lat.). 12. Učenje — reka v Afriki — z G na koncu mesto v Holandiji — vrsta goveda — veznik. 13. Svetilka — alkaloid — L + zelenjava — sesalec. 14. Država v Aziji — zakovica — prve tri črke istoznačnice za okrask — platinine v Avstriji. 15. Azijska država (srb.-hrv. iz-

Nagradna križanka

raz) — kemijski znak za žveplo — leta (lat.) — sprehajam. 16. sovražen napad — hrib pri Jeruzalemu

Navpično:

1. Predsednik Ruskega rdečega križa v Ljubljani — pokrajina v Južni Italiji. 2. Rastlinska zajedalka — samoglasnik — kratica — pri imenu redovnikov — vojaški duhovnik. 3. Korito pri mlinu — vrsta kamena — z J na koncu pomeni predmestje Šang Haja. 4. Turška utež — prostozidar — tatarski glavlar. 5. Kazalni zaimek — poklic — krik — NT. 6. Prva črka abecede — fatalen — moško krstno ime — isto kot prvo. 7. Diplomatično pismo — začetnici imena slovenskega pisatelja, zbiratelja pripovedk in bajk — del leta — sporočilo. 8. Zlato (fr.) + izraz pri kartah — heregovska sladčica. 9. Soglasnik — samoglasnik — volilni sistem (proporčni) — samoglasnik. 10. Napis na križu — kontakt. 11. Priprava, ki označuje na morju nevarna mesta (4. skl.) — kratica pri podpisih — števniki (sr. spol) — brzica na reki. 12. Ali (italijansko) — svetinja — moško ime — isto kot prvo. 13. Kratica za: gospodje — krstno ime štajerskega grofa, ki je bil udeležen pri Zrinjsko-Frankopanski zaroti — glasbeni izraz — ŠL. 14. Osebni zaimek — tisti, ki nekoga podžiga — z s spredaj pomeni skautsko edinico. 15. Začimba — poljski delavec — redovniško pokrivalo (4. skl.). 16. Otok v Jonskem morju — in (ital.) — na urah pomeni prostor, kamor je treba pomakniti regulator, da gre ura počasneje — morski ropar. 17. Sesalec — prokletstvo (v cerkvi).

Brez posebnega obvestila

Občina Ljubljana
Mestni pogrebni zavod v Ljubljani

Potrti globoke žalosti javljamo, da nas je zapustila naša dobra mati,
stara mati in tašča, gospa

Franja dr. Tavčarjeva

častna dvorna dama, častna meščanka ljubljanska, imejteljica reda Sv. Save II., III. in IV. vrste, češkega reda Belega orla, Bolgarskega damskega križa za državljanske zasluge, ordena Rdečega križa, predsednica Splošnega ženskega društva, društva Kneginje Zorke, Kola Jugoslovenskih sester, ženskega odseka banovinskega odbora Rdečega križa itd. — in posestnica na Visokem.

Pogreb se vrši v nedeljo, dne 10. aprila t. l. ob 2. uri popoldne iz hiše žalosti Breg št. 8. do Čelovške ceste (Pivovarna Union), kjer se krsta preloži na avtofurgon, in prepelje na Visoko ter položi ob 5. uri popoldne k večnemu počitku v rodbinsko grobnico.

Prosimo tihega sožalja.

Ljubljana-Zagreb, dne 8. aprila 1938.

Dr. Ivan Tavčar, ing. Fran Tavčar, rav. Ante Tavčar, dr. Igor Tavčar, sinovi

Pipa Arko, rojena Tavčar, hčerka
Anastazija, Hermina, Dr. Anča, sinahe

Vladimir Arko, veleindustrijalec, zet
Katarina Tomažin, roj. Tavčar, svakinja

Jork in Igor, vnuka ter ostalo sorodstvo.